

Europadomstolens domar — andra kvartalet 2006

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under andra kvartalet 2006 meddelat följande domar:¹

1. Sari och Çolak mot Turkiet (dom 4.4.2006), Uçar mot Turkiet (dom 11.4.2006)

Frågor om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

a) Sari och Çolak hölls i polisarrest under sju dagar utan att deras anhöriga underrättades om frihetsberövandena. De anhöriga hade därför endast kunnat konstatera att Sari och Çolak försvunnit och visste inte att de hade arresterats. Europadomstolen framhöll att avsaknaden av underrättelse om vad som hänt Sari och Çolak hade hos deras anhöriga skapat stark oro och också betagit dem möjligheten att vidta de rättsliga åtgärder som frihetsberövandena kunde ge anledning till. Slutsatsen blev att Saris och Çolaks rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv hade kränkts.

b) Uçar hölls i polisarrest i nio dagar. Han hade dessförinnan, enligt vad hans far uppgav, kidnappats av okända män och varit försvunnen i flera veckor. Hans familj hade inte underrättats om att han arresterats och hade förgäves försökt ta reda på vad som hänt honom. Det var oklart om han uttryckligen begärt att få ta kontakt med sina anhöriga, och det fanns i vart fall inga lagbestämmelser som gav honom rätt att ta kontakt med familjen. Europadomstolen fann att rätten till respekt för hans familjeliv var otillräckligt tillgodosedd och att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

2. Malisiewicz-Gasior mot Polen (dom 6.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I juni 1992 gjorde Kern, som var vice talman i det polska parlamentet (sejmen), polisanmälan mot Izabela Malisiewicz-Gasior, som han anklagade för att ha kidnappat hans 17-åriga dotter M.K. Izabela uppgav däremot att M.K. frivilligt lämnat sitt hem tillsammans med Izabelas son, som var hennes pojkvän. Åklagaren genomförde husrannsakan i

¹ I översikten ingår inte domar som enbart innefattar en upprepning av tidigare rättspraxis eller som saknar rättsligt intresse. Följande förkortade beteckningar används: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna — *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. — Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2006, senast i 2006 s. 514 ff. De fullständiga domstexterna är tillgängliga på Internet under webnamnet <http://www.echr.coe.int>.

Izabelas hem och beslöt att avlyssna hennes telefon. Izabela greps också och fick tillbringa några dagar på en psykiatrisk sjukhusavdelning. Brottsutredningen lades senare ner, sedan påståendena om kidnappning befunnits grundlösa.

Under 1993 ställde Izabela upp som oberoende kandidat till parlamentet. Under valkampanjen publicerade hon två artiklar i en veckotidning. I artiklarna anklagade hon Kern för maktmissbruk på grund av att han föranlett att hon berövats friheten och utsatts för husrannsakan och telefonavlyssning. Kern väckte talan mot henne för ärekränkning, och hon dömdes sedermera för detta brott till ett års fängelse. Hon ålades också att publicera domen och att framföra en ursäkt till Kern.

Europadomstolen konstaterade att Izabela hade publicerat de båda artiklarna under sin valkampanj och i samband med att hon utvecklat sina politiska åsikter och sin syn på parlamentariskt arbete. Hennes uttalanden var baserade på personliga upplevelser och avsåg händelser som hade kritiserats av juridiska instanser. Hennes anklagelser mot Kern för maktmissbruk fick anses ingå i en politisk debatt, och Kern hade att som politiker tåla mera kritik än vanliga medborgare. De förhållanden som Izabela hade tagit upp var av allmänt intresse. Europadomstolen noterade vidare att det straff som ådömts Izabela var mycket strängt och att domen mot henne var ägnad att negativt påverka yttrandefriheten i politiska frågor. Slutsatsen blev att Izabelas yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

3. Stankiewicz mot Polen (dom 6.4.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandena Janusz och Krystyna Stankiewicz köpte år 1992 en fastighet från staten, och de fick enligt gällande lag göra avdrag från priset med värdet på fast egendom som deras förfäder hade tvingats lämna ifrån sig i de områden som tidigare tillhört Polen men som Polen förlorat vid andra världskrigets slut. År 1996 väckte allmän åklagare talan mot dem under påstående att de hade angivit ett alltför högt värde på en fastighet som deras anhöriga hade ägt i östra Polen och att detta lett till att köpeskillingen för den fastighet de köpt blivit alltför låg. Åklagaren yrkade att de skulle till staten betala ett belopp motsvarande cirka 30 000 euro.

Regiondomstolen ogillade åklagarens yrkande och ålade staten att betala klagandenas rättegångskostnader. Domen överklagades av åklagaren till appellationsdomstolen, som ogillade överklagandet i sak men upphävde beslutet att staten skulle ersätta klagandenas rättegångskostnader. Till följd härav skulle klagandena själva få stå för dessa kostnader som uppgick till cirka 6.600 euro. Vid Europadomstolen gjorde klagandena gällande att de till följd härav inte hade haft en rättvis rättegång.

Europadomstolen konstaterade att den förlorande parten enligt polsk rätt normalt skall betala den vinnande partens rättegångskostnader men att denna regel inte är tillämplig när, som i det aktuella fallet, en åklagare för talan i civilmål. Emellertid hade Högsta domstolen utvecklat en praxis som gjorde det möjligt att i sådana fall, efter en bedömning av de särskilda omständigheterna, ålägga staten betalningsskyldighet. I förevarande fall hade den polska domstolen som skäl för att vägra klagandena rätt till ersättning för rättegångskostnader inte angivit annat än att det var en åklagare som fört talan mot dem. Klagandena hade ådragit sig betydande kostnader och de hade haft goda skäl att anlita juridisk expertis i målet. Genom att de inte tillerkänts ersättning för sina kostnader hade de enligt Europadomstolens mening inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

4. Brasilier mot Frankrike (dom 11.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Brasilier kandiderade i 1997 års parlamentsval i en valkrets där han som motståndare hade den dåvarande borgmästaren i Paris Jean Tiberi. I maj 1997 konstaterade Brasilier att röstsedlar med hans namn saknades i flera röstlokaler trots att han låtit trycka ett mycket stort antal röstsedlar. I juni och juli 1997 deltog Brasilier i flera demonstrationer i Paris. Vid en av dessa utdelades flygblad i vilka det påstods att Tiberi hade manipulerat valet och krävdes att valet därför skulle annulleras. Anslag med liknande innehåll hade dessutom placerats utanför stadshuset i Paris.

Författningsrådet, *Conseil constitutionnel*, konstaterade senare att det hade förekommit oegentligheter i valet men att valresultatet inte hade påverkats.

Tiberi gjorde brottsanmälan. Brasilier medgav att han hade skrivit flygbladen och texten på anslagen. Han åtalades men frikändes i första instans på grund av att de påståenden och uppmaningar som framförts omfattades av demonstrationsfriheten. Tiberi överklagade, men appellationsdomstolen i Paris fann att frikännandet av Brasilier var slutgiltigt, eftersom åklagaren inte hade överklagat den frikännande brottmålsdomen. Däremot fann appellationsdomstolen att Brasilier genom att han inte styrkt sina anklagelser hade blivit skadeståndsskyldig gentemot Tiberi. Appellationsdomstolen ålade honom att betala ett symboliskt skadestånd om en franc.

Europadomstolen fann att Brasiliers uttalanden hade gällt frågor av allmänt intresse rörande valprocedurens laglighet och att de innefattat värdeomdömen snarare än påståenden om faktiska förhållanden. Dessutom hade Tiberi, som varit Brasiliers motståndare i valet, faktiskt blivit föremål för polisutredning med avseende på hans agerande inför valet. Även om skadeståndet varit symboliskt, ansåg Europadomstolen att domen mot Brasilier innebar att dennes yttrandefrihet

hade inskränkts på ett sätt som inte var förenligt med artikel 10 i konventionen.

5. Léger mot Frankrike (dom 11.4.2006)

Frågor om lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande bestraffning (artikel 3 i konventionen)

Léger häktades i juli 1964 som misstänkt för att ha bortfört och mördat en 11-årig pojke. I maj 1966 dömdes han för dessa brott till livstids fängelse. Under åren 1985–1998 ansökte han vid många tillfällen om villkorlig frigivning, men han fick avslag på samtliga dessa framställningar. Nya ansökningar 1999 och 2001 tillstyrktes av den nämnd som hade ansvar för straffverkställigheten men avslogs av domstol. Som motivering angavs i beslutet från 2001 att Léger alltjämt förnekade att han begått brotten i fråga och att de experter som uttalat sig inte kunde utesluta att han fortfarande var farlig och kunde begå nya brott.

I januari 2005 ansökte Léger på nytt om villkorlig frigivning, och denna gång bifölls hans ansökan. Han frigavs villkorligt i oktober 2005 efter att ha tillbringat över 41 år i fängelse. Frågorna vid Europadomstolen var om hans frihetsberövande efter avslagsbeslutet 2001 var förenligt med artikel 5:1 i konventionen och om hans fängelsevistelse under 41 år utgjorde omänsklig eller förnedrande bestraffning i strid med artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att Léger hade dömts för synnerligen allvarliga brott till livstids fängelse men att han efter lång tid hade frigivits. Enligt Europadomstolens mening tjänade en livstidsdom till en början ett bestraffningssyfte, men när detta syfte hade tillgodosetts, måste ett fortsatt frihetsberövande grundas på att den dömda alltjämt var farlig och att hans frigivning därför skulle medföra risker för andra. I fråga om Léger hade experter ansett sig inte kunna utesluta att det fanns sådana risker, men till sist hade riskerna ansetts så små att de inte hindrade hans frigivning. Léger hade visserligen fått tillbringa en exceptionellt lång period i fängelse, men de skäl mot hans frigivning som åberopats av de franska domstolarna hade inte varit orimliga, och Europadomstolen konkluderade att frihetsberövandet därför hade uppfyllt kraven i artikel 5:1 i konventionen.

När det gällde artikel 3 i konventionen konstaterade Europadomstolen att Léger hade med vissa mellanrum kunnat ansöka om villkorlig frigivning och att han inte hade berövats allt hopp om att slutligen bli frigiven. Med hänsyn härtill kunde hans fängelsevistelse, trots att den varit mycket lång, inte anses som omänsklig eller förnedrande bestraffning enligt artikel 3 i konventionen.

Den svenska domaren Elisabet Fura-Sandström var skiljaktig och motiverade i en utförlig dissens varför såväl artikel 5:1 som artikel 3 i konventionen enligt hennes mening hade kränkts.

6. Cabourdin mot Frankrike (dom 11.4.2006), Vezon mot Frankrike (dom 18.4.2006), Saint-Adam och Millot mot Frankrike (dom 2.5.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

År 1996 väckte en bank talan mot makarna Cabourdin för att de försummat sina amorteringar på ett lån. Makarna Cabourdin yrkade i genstämning mot banken att låneavtalet skulle förklaras ogiltigt på grund av att banken inte hade lämnat tillräcklig information i samband med att de erbjudits lånet. Medan målet var anhängigt vid domstol, ändrades med retroaktiv verkan lagbestämmelserna om låneofferter till privatpersoner. Med tillämpning av de nya lagbestämmelserna avslög domstolen makarna Cabourdins yrkanden.

Europadomstolen konstaterade att de nya retroaktiva lagbestämmelserna hade varit avgörande för utgången i målet. Genom att införa dessa bestämmelser hade staten påverkat processen till förmån för ena parten och därmed brutit mot principen om parternas likställdhet. Eftersom franska staten dessutom var aktieägare i banken, kunde staten anses ha haft ett visst intresse av utgången i målet. Det hade inte heller visats föreligga ett så starkt allmänintresse att detta kunde motivera en retroaktiv tillämpning av de nya lagbestämmelserna. Slutsatsen blev därför att rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

I de andra målen, Vezon samt Saint-Adam och Millot, båda mot Frankrike, var omständigheterna likartade och Europadomstolens resonemang detsamma.

7. Akilli mot Turkiet (dom 11.4.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Fatime Akilli var ägare till mark som, enligt vad turkiska regeringen uppgav, hade exproprierats 1975. Expropriationsersättningen hade satts in på ett konto, och staten hade 1988 registrerats som ägare till marken. Fatime begärde ersättning och hävdade att hon inte hade underrättats om expropriationen och att hon fått kännedom om den först i oktober 1998. Den turkiska domstolen tillerkände henne expropriationsersättning, men domen upphävdes senare av Kassationsdomstolen, som ansåg att Fatimes anspråk var preskriberade på grund av att marken varit i statens besittning i mer än 20 år.

Europadomstolen konstaterade att Fatime genom retroaktiv tillämpning av en bestämmelse om långvarig besittning hade berövats rätten till ersättning för sin egendom. Eftersom hon inte underrättats om expropriationen, hade hon inte heller tidigare kunnat väcka talan i saken. Enligt Europadomstolens mening innebar detta att hennes äganderätt inte hade åtnjutit ett rimligt skydd och att hennes rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

8. Mehmet Emin Yildiz m.fl. mot Turkiet (dom 11.4.2006), Saygili och Seyman mot Turkiet (dom 27.6.2006)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Målen gällde förbud mot utgivande och spridning av dagliga tidningar genom beslut av guvernören i de provinser i sydöstra Turkiet där det rådde undantagstillstånd. Europadomstolen konstaterade att det hade saknats möjlighet till domstolsprövning av lagligheten av ingripandet mot tidningarna och att klagandena därför inte hade haft sådana rättssäkerhetsgarantier som krävdes enligt artikel 10 i konventionen. Deras genom denna artikel skyddade yttrandefrihet hade därför kränkts.

9. Stec m.fl. mot Förenade Konungariket (dom 12.4.2006)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) i förening med rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

De fyra klagandena gjorde gällande att de utsatts för diskriminering med avseende på den arbetsskadeersättning ("reduced earnings allowance", "REA") och den pensionsersättning ("retirement allowance", "RA") de erhållit på grund av att deras intjäningsförmåga nedgått genom arbetsrelaterade skador. Under 1986 hade nämligen införts regler om att REA skulle reduceras för dem som uppnått pensionsåldern, vilken var 65 år för män och 60 år för kvinnor. De nya reglerna fick för de fyra klagandena följande konsekvenser:

a) Fru Stec fick, när hon uppnådde 60 års ålder, sin REA ersatt med RA, vilket innebar lägre ersättningsbelopp. Hon ansåg detta diskriminerande, eftersom en 60-årig man skulle ha behållit sin REA ännu i fem år.

b) När herr Lunn och herr Kimber erhöll statspension, ersattes deras REA med RA. De ansåg detta diskriminerande, eftersom en jämnårig kvinna skulle ha blivit pensionerad innan de nya reglerna trädde i kraft och därmed under resten av livet ha behållit sin REA, vilken dock skulle ha varit frusen på samma nivå.

c) När fru Spencer började uppbära pension, blev hennes REA frusen för resten av livet. Hon ansåg detta diskriminerande, eftersom en man i motsvarande situation skulle ha fortsatt att uppbära sin REA utan att denna skulle ha varit frusen på samma nivå.

Europadomstolen konstaterade att olika pensionsåldrar för män och kvinnor i Storbritannien hade införts 1940 och att skillnaden varit avsedd att åstadkomma en lättnad för arbetande kvinnor som traditionellt hade ett särskilt ansvar för att sköta om familjen och hemmet. Syftet med skillnaden hade alltså varit att korrigera en faktisk olikhet, vilket kunde ses som legitimt vid tillämpning av artikel 14 i konventionen.

Efter hand hade emellertid, framhöll Europadomstolen, samhällsförhållandena förändrats, bl.a. genom att antalet yrkesarbetande kvinnor kraftigt ökat, och vissa steg hade tagits på senare år för att

harmonisera pensionsreglerna för män och kvinnor. Det kunde visserligen hävdas att sådana åtgärder borde ha vidtagits tidigare, men utvecklingen i samhället var en fortlöpande process, och de nationella myndigheterna hade de bästa förutsättningarna för att bedöma när tiden var mogen för att reformera lagstiftningen. Liknande olikheter mellan mäns och kvinnors pensionsförhållanden fanns för övrigt också i andra länder, och det var inte möjligt att i denna fråga identifiera en enhetlig europeisk standard.

Europadomstolen, som avgjorde målet i en stor kammare, konkluderade att brittiska regeringens bedömning av vad som var rätt tid och rätt metod för att avlägsna den aktuella olikheten mellan män och kvinnor inte var orimlig och att kopplingen mellan rätten till REA och andra pensionsförmåner också hade goda skäl för sig. Enligt Europadomstolens mening var det därför i de aktuella fallen inte fråga om diskriminering enligt artikel 14 i konventionen vid åtnjutandet av rätt till egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

10. Martinie mot Frankrike (dom 12.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Martinie var generalsekreterare och kassör i en offentligt finansierad organisation, vars uppgift var att främja samverkan mellan skolundervisning och idrottsutövning. Ordförande var en skolrektor, som i december 1987 beslöt att det skulle utbetalas ett månatligt arvode till honom själv och till Martinie, varefter Martinie ombesörjde utbetalningar i enlighet med beslutet. I oktober 1997 fann det regionala revisionskontoret att utbetalningarna varit felaktiga, eftersom de inte hade godkänts av skolstyrelsen som var ensam behörig att fatta sådana beslut, samt ålade Martinie att ersätta det felaktigt utbetalda beloppet som uppgick till 221.000 francs. Martinie överklagade beslutet till Revisionsrätten, *Cour des comptes*, som satte ned det belopp som Martinie skulle betala till 191.900 francs.

Europadomstolen fann att artikel 6:1 i konventionen var tillämplig på förfarandet inför Revisionsrätten och konstaterade att det inte hade hållits någon offentlig förhandling i målet rörande Martinies betalningsskyldighet. Europadomstolen framhöll att en offentlig rättegång är ett medel för att skydda enskilda människor mot hemlig rättskipning och för att upprätthålla förtroendet för rättskipningen. I det aktuella fallet hade det enligt fransk lag inte funnits någon möjlighet att få en muntlig förhandling vare sig inför det regionala revisionskontoret eller inför Revisionsrätten. Visserligen var granskning av räkenskaper en teknisk verksamhet som lämpade sig bättre för skriftlig än för muntlig handläggning, och så länge det bara gällde att fastställa om räkenskaperna var riktiga fanns det därför enligt Europadomstolens mening inte något hinder mot att saken behandlades utan muntlig förhandling. Emellertid var det i detta fall också fråga

om att ålägga Martinie betalningsskyldighet, och med hänsyn härtill kunde Martinie göra anspråk på en offentlig förhandling, i vart fall efter överklagande.

Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att en räkenskapsansvarig person, vars ärende handlagts utan offentlighet hos det regionala revisionskontoret och som överklagat dess avgörande till Revisionsrätten, är berättigad att på begäran få en offentlig förhandling inför Revisionsrätten. Eftersom Martinie inte haft möjlighet att få till stånd en sådan förhandling, hade artikel 6:1 i konventionen kränkts.

Europadomstolen fann vidare att proceduren inför Revisionsrätten också i andra hänseenden hade stått i strid med artikel 6:1 i konventionen. Sålunda hade generaladvokaten fått framträda inför Revisionsrätten. Generaladvokaten hade vidare underrättats i förväg om referentens synpunkter, han hade åhört referentens muntliga redogörelse, och han hade kunnat muntligt ge uttryck för sina synpunkter och därmed påverka domstolen i en för Martinie oförmånlig riktning. Dessutom hade regeringskommissionären, *Commissaire du Gouvernement*, fått närvara vid Revisionsrättens överläggningar.

11. Tsonev mot Bulgarien (dom 13.4.2006)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Tsonev grundade tillsammans med andra ett politiskt parti med namnet Bulgariens kommunistparti och ansökte om registrering av partiet. Denna ansökan avlogs först av stadsdomstolen i Sofia och sedan av Högsta domstolen. Som skäl för avslaget hänvisades bl.a. till vissa formella brister i partiets stadgar och registreringshandlingar. Högsta domstolen ansåg också att partiets namn alltför mycket liknade namnet på det tidigare regerande bulgariska kommunistpartiet och att partiets syften stred mot konstitutionen och lagen om politiska partier.

Europadomstolen fann det inte visat att det funnits sådana formella brister i stadgar och registreringshandlingar att detta utgjort skäl för avslag. När det gällde namnligheten med det tidigare kommunistpartiet påpekade Europadomstolen att det fanns flera partier i Bulgarien vilkas namn innehöll ordet "kommunist" och att stadsdomstolen tidigare hade godtagit registrering av ett parti med namnet Bulgariens kommunistparti. Europadomstolen fann inte heller något som visade att det nya partiet skulle utgöra ett hot mot det bulgariska samhället eller den bulgariska staten. Ingenting tydde på att partiet skulle verka för odemokratiska ändamål eller avsåg att använda våld för att uppnå sina mål. Det hade därför inte funnits tillräckliga skäl för att vägra registrering, och Europadomstolen konkluderade att den i artikel 11 i konventionen skyddade föreningsfriheten hade kränkts.

12. Vaturi mot Frankrike (dom 13.4.2006), Zentar mot Frankrike (dom 13.4.2005), Bonev mot Bulgarien (dom 8.6.2006), Guilloury mot Frankrike (dom 22.6.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

a) Vaturi dömdes för ekonomisk brottslighet till ett fängelsestraff. Han överklagade domen och begärde att vissa personer skulle höras som vittnen. Appellationsdomstolen avslag hans begäran och fastställde den överklagade domen.

Europadomstolen konstaterade att Vaturi inte hade begärt vittnesförhör vid förhandlingen i första instans men att appellationsdomstolen hade till uppgift att göra en fullständig omprövning av målet och att rätten att höra vittnen därför borde gälla även i andra instans. Denna rätt hade emellertid vägrats Vaturi, och det saknade enligt Europadomstolens mening betydelse om förhör med berörda personer skulle ha påverkat utgången i målet, eftersom sådana förhör i vart fall skulle ha bidragit till att upprätthålla en rimlig balans mellan åklagare och försvar. Slutsatsen blev att Vaturi inte hade haft en rättvis rättegång och att hans rätt att till sitt försvar höra vittnen inte hade respekterats. Detta innefattade brott mot artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen.

b) Zentar dömdes i sin frånvaro för häleri till ett fängelsestraff. Han arresterades senare och begärde då att i en ny rättegång bli konfronterad med två personer som hade riktat anklagelser mot honom. Domstolen fann honom skyldig till brott utan att ha genomfört en konfrontation, och domen fastställdes av appellationsdomstolen, som inte heller tillät Zentar att konfronteras med de berörda två personerna.

Europadomstolen konstaterade att Zentar inte på något stadium av processen hade kunnat få de två personerna hörda. Trots att dessa personers utsagor hade varit av stor betydelse för den fällande domen mot Zentar, hade de franska myndigheterna inte gjort något försök att få dem att inställa sig inför domstol. På grund härav fann Europadomstolen att Zentar inte hade haft en rättvis rättegång och att hans rätt att till sitt försvar höra vittnen inte hade respekterats. Slutsatsen blev alltså även i detta fall att artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen hade kränkts.

c) Bonev åtalades för misshandel med dödlig utgång. Under förundersökningen hördes två personer, L.A. och Z.T. Den förre dog kort tid efter förhöret. Den senare hördes inte vid den följande rättegången mot Bonev, eftersom domstolen fann att han var en vagabond utan fast adress. Det var ändå huvudsakligen på grund av dessa två personers utsagor under förundersökningen som domstolen fann Bonev skyldig och dömde honom till tio års fängelse.

Europadomstolen konstaterade att Bonev inte vid något tillfälle kunnat korsförhöra L.A. och Z.T., vilkas uttalanden utgjort den hu-

vudsakliga bevisningen mot honom. Även om Z.T. saknade fast adress, borde enligt Europadomstolens mening ansträngningar ha gjorts för att höra honom vid rättegången, särskilt som Bonev stod åtalad för ett grovt brott och riskerade ett strängt straff. Slutsatsen blev att artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen hade kränkts.

d) Efter en förhandling, vid vilken det inte hördes några vittnen, dömdes Guilloury av en brottmålsdomstol för att han med våld och utnyttjande av förmansställning tilltvingat sig sexuellt umgänge med två minderåriga pojkar, vilka varit anställda hos honom som lärlingar. Han dömdes också för förförelse av minderårig och kränkning av personlig integritet. Till grund för domen låg berättelser av målsägandena och andra personer under förundersökningen. Guilloury överklagade domen och begärde att flera personer skulle höras inför appellationsdomstolen, som emellertid avslog denna begäran och fastställde den överklagade domen.

Europadomstolen konstaterade att det för bedömningen av de sexuella övergreppen hade varit väsentligt att avgöra om Guilloury använt våld eller missbrukat sin förmansställning, och i dessa frågor hade han inte haft tillfälle att ställa frågor till de personer som under förundersökningen uttalat sig mot honom. Appellationsdomstolen hade också vägrat att på Guillourys begäran höra vissa personer, trots att dessa faktiskt varit närvarande vid domstolens förhandling. Europadomstolen fann att förfarandet inte var förenligt med artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen.

När det gällde åtalet för förförelse av minderårig och kränkning av personlig integritet hade det däremot också funnits annan bevisning än utsagor av målsägande och vittnen. Med hänsyn härtill fann Europadomstolen att artikel 6:1 och artikel 6:3 d) inte hade kränkts i fråga om dessa åtalpunkter.

13. Fedotova mot Ryssland (dom 13.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att klaga till Europadomstolen (artikel 34 i konventionen)

Yelena Fedotova var kärke i en civil rättegång. Hennes talan ogillades av en domstol, som bestod av en lagfaren ordförande och två lekmanaledamöter. Hon klagade vid Europadomstolen över att den ryska domstolen inte hade varit korrekt sammansatt, eftersom lekmanaledamöterna inte hade utsetts genom lottdragning.

Europadomstolen fann att lekmanaledamöterna inte hade utsetts i enlighet med gällande ryska bestämmelser och att den ryska domstolen därför inte kunde anses ha varit upprättad enligt lag. Konklusionen blev att artikel 6:1 i konventionen i detta hänseende hade kränkts.

Det kan tilläggas att rysk polis, medan målet handlades av Europadomstolen, tog kontakt med Yelenas ombud vid Europadomstolen och hennes översättare samt anmodade dem att styrka att de hade be-

talat skatt på sina arvoden från Yelena. Europadomstolen fann det anmärkningsvärt att dessa personer, utan att vara misstänkta för brott, hade tillfrågats av polisen om sina skatteförhållanden efter det att Yelena framställt skadeståndskrav mot ryska staten. Enligt Europadomstolens mening utgjorde polisens agerande ett ingrepp i Yelenas rätt att fritt utöva sin enskilda klagorätt enligt artikel 34 i konventionen.

14. Kostaszi mot Makedonien (dom 13.4.2006)

Frågor om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Kostaszi dömdes till böter för att han utan lov hade tagit ledigt från sitt arbete för att fira en muslimsk helgdag. Han ansåg att detta stred mot hans religionsfrihet och utgjorde diskriminering på grund av hans religiösa övertygelse.

Europadomstolen konstaterade att artikel 9 i konventionen innehåller ett antal exempel på religionsutövning som skyddas av konventionen och att artikeln inte omfattar varje handling som har sin grund i religiös övertygelse eller annan trosuppfattning. Europadomstolen fann det exempelvis inte klart att deltagande i en religiös högtid är en sådan form av religionsutövning som skyddas av artikel 9 och att de böter som ådömts Kostaszi var ett ingrepp i hans rätt till religionsutövning. Det var inte heller orimligt att en arbetsgivare ansåg frånvaro från arbetet utan tillstånd som en disciplinär förseelse. Sammantaget fann Europadomstolen att det i detta fall inte var fråga om ett brott mot Kostaszis religionsfrihet enligt artikel 9 i konventionen eller om diskriminering enligt artikel 14 i konventionen vid religionsutövning.

15. Mouzoukis mot Grekland (dom 13.4.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Mouzoukis överklagade en straffdom på rättsliga grunder, men hans överklagande avisades på grund av att klagofristen ansågs bära räknas från den dag då domen avkunnades och inte från den dag då den fanns tillgänglig i slutlig form i domstolens arkiv. Europadomstolen fann att denna beräkning av överklagandefristen innefattade ett oproportionerligt hinder vid utövandet av Mouzoukis rätt till domstolsprövning och att artikel 6:1 i konventionen därför hade kränkts.

16. Roseiro Bento mot Portugal (dom 18.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Roseiro Bento var borgmästare i staden Vagos. Under ett möte i kommunstyrelsen klagade en kommunfullmäktig P.M. över det sätt på vilket de kommunala angelägenheterna sköttes. Han påstod att invånarna behandlades som marionetter och att Roseiro Bento sökte utveckla en personkult kring sig själv. I sitt svar beskrev Roseiro Bento P.M. som ”politiskt autistisk” och anklagade honom för ”elakt och

uppsåtligt machiavelliskt förräderi” och för att framföra ”avskvärt sladder”. För sina uttalanden dömdes Roseiro Bento att betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att det rörde sig om ett gräl mellan två politiska motståndare och att P.M., efter att själv ha gjort polemiska uttalanden, hade kunnat räkna med att bli bemött på liknande sätt. Roseiro Bento hade fällt sina uttalanden under ett möte i kommunstyrelsen, ett forum som när det gällde yttrandefrihet kunde jämföras med ett parlament. Varje ingripande mot yttrandefriheten i ett sådant forum måste kunna motiveras med mycket starka skäl. Det hade enligt Europadomstolens mening inte förelegat tillräckligt starka skäl i detta fall, och domen mot Roseiro Bento stred därför mot dennes i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

17. Dickson mot Förenade Konungariket (dom 18.4.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt att bilda familj (artikel 12 i konventionen)

Kirk och Lorraine Dickson var födda 1972 och 1958. År 1994 dömdes Kirk för mord till livstids fängelse med en minimitid om 15 år för verkställighet. År 1999 träffade han Lorraine som också var intagen i fängelse. De gifte sig 2001. Kirk ansökte om tillstånd till konstgjord befruktning för att Lorraine skulle kunna föda dem ett gemensamt barn. De hänvisade till att det annars med hänsyn till Kirks strafftid och Lorraines ålder inte skulle bli möjligt för dem att få ett barn tillsammans. Deras ansökan avslogs av den behörige ministern, och deras talan vid domstol ogillades.

Europadomstolen konstaterade att ministern hade prövat makarna Dicksons ansökan och beaktat att möjligheterna för dem att få ett barn efter Kirks frigivning var mycket små. Ministern hade emellertid vägt deras intresse av att bli föräldrar mot andra omständigheter, särskilt det allvarliga brott som Kirk begått och de problem som kunde uppkomma för ett barn genom faderns frånvaro under en stor del av barndomen och avsaknaden av materiella försörjningsmöjligheter för mor och barn. Europadomstolen noterade också att ministerns beslut hade överprövats av de engelska domstolarna som funnit att beslutet inte var oskäligt eller oproportionerligt.

Under dessa omständigheter ansåg Europadomstolen att beslutet att inte ge makarna Dickson möjlighet till konstgjord befruktning inte var godtyckligt eller oskäligt och att det inte innefattade en felaktig avvägning av den enskildes intresse mot det allmänna samhällsintresset. Konklusionen blev att varken makarna Dicksons rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv eller deras rätt enligt artikel 12 i konventionen att bilda familj hade kränkts.

18. Patrono, Cascini och Stefanelli mot Italien (dom 20.4.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandena var tre domare som under den i målet aktuella tiden tjänstgjorde inom lagstiftningsavdelningen i Justitiedepartementet. Under en debatt i parlamentet framkom att de tre domarna i en intern promemoria hade kritiserat viss lagstiftning. Detta fick till följd att justitieministern beslöt att omorganisera lagstiftningsavdelningen och att låta de tre domarna återgå till sina domarbefattningar. Detta gav anledning till en debatt i pressen om huruvida det varit korrekt att avlägsna de tre domarna från sina befattningar i Justitiedepartementet. En parlamentsledamot uttalade i en intervju att justitieministern hade gjort rätt som avskedat dem och tillade att domare som bryter mot sin tystnadsplikt gör sig skyldiga till brott. En annan parlamentsledamot, som även var ordförande i justitieutskottet, förklarade att justitieministern varit berättigad att avskeda dem och tillade att domarna hade brutit mot sin tystnadsplikt och lojalitetsplikt och att de, om de hade varit militärer, skulle ha ställts inför krigsrätt.

De tre domarna sökte få de båda parlamentsledamöterna åtalade för ärekränkning, men eftersom parlamentet beslöt att de kritiserade uttalandena omfattades av parlamentarisk immunitet, lades brottsundersökningen ner.

Europadomstolen konstaterade att klagandena genom parlamentets beslut hade berövats möjligheten att få skadestånd för den skada de ansåg sig ha lidit. Domstolen noterade att parlamentarisk immunitet är grundad på en praxis som syftar till att garantera folkvalda representanter fullständig yttrandefrihet vid fullgörande av uppdraget som parlamentsledamot. Immuniteten tjänade därför ett legitimt ändamål. I detta fall hade emellertid parlamentsledamöternas uttalanden inte haft egentligt samband med deras parlamentariska uppgifter. De hade inte gett uttryck för politiska åsikter utan anklagat klagandena för att ha uppträtt på ett felaktigt och oprofessionellt sätt. Dessa omständigheter måste beaktas vid bedömningen av om inskränkningen i rätten till domstolsprövning var proportionerlig eller inte. Europadomstolens slutsats blev att det inte gjorts en rimlig avvägning av klagandenas personliga intressen av skydd för sina grundläggande rättigheter och de allmänna samhällseliga intressena samt konkluderade att rätten till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

19. Raichinov mot Bulgarien (dom 20.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Raichinov var avdelningschef i Justitiedepartementet med ansvar för domstolarnas finansiering, och han deltog i denna egenskap i möten vid vilka domstolarnas budgetfrågor diskuterades. Vid ett sådant möte gav han uttryck för uppfattningen att en hög åklagare, S, som skulle få ansvaret för vissa finansiella frågor, inte var en hederlig person, och

han sade sig ha belägg för detta. Detta ledde till att han åtalades och tilldelades en tillrättavisning samt ådömdes böter för att han offentligt förolämpat en ämbetsman.

Europadomstolen konstaterade att Raichinov gjort sitt uttalande under en muntlig diskussion vid ett slutet möte inför ett begränsat antal åhörare och att det inte medfört att S hindrats i sin ämbetsutövning. Dessutom var Raichinovs uttalande ett inlägg i en diskussion om en fråga av allmänt intresse, och Raichinov hade erbjudit sig att tillhandahålla underlag för sitt påstående. Europadomstolen noterade också att han hade ådömts en straffrättslig påföljd efter allmänt åtal som utförts av S:s chef som åklagare. Med hänsyn till dessa omständigheter fann Europadomstolen att åtalet och domen mot Raichinov utgjorde ett oproportionerligt ingrepp i hans yttrandefrihet och att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

20. I.H. m.fl. mot Österrike (dom 20.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att bli underrättad om anklagelse (artikel 6:3 a) i konventionen) och att förbereda sitt försvar (artikel 6:3 b) i konventionen)

I.H., hans föräldrar och en onkel dömdes för grov våldtäkt av F.D., som hade varit förlovad med I.H. men inte ville gifta sig med honom. De klagade vid Europadomstolen över att de hade dömts för grov våldtäkt trots att de i stämningsansökningen hade åtalats för våldtäkt som inte kvalificerats som grov. Detta hade medfört att en strängare straffskala blivit tillämplig på dem.

Europadomstolen konstaterade att rätten att försvara sig förutsätter att den tilltalade får fullständig och detaljerad information om anklagelsen mot honom, inklusive uppgift om den rättsliga kvalificeringen av brottet. Sådan underrättelse måste lämnas antingen vid åtalet eller under rättegången genom justering av åtalet. I det aktuella fallet hade de tilltalade inte fått underrättelse om att ansvar yrkades för grov våldtäkt, och deras rätt enligt artikel 6 i konventionen hade därför kränkts.

21. Carta mot Italien (dom 20.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

Under en brottsutredning rörande kidnappning av en person som hållits inspärrad i en grotta hördes X som vittne. Eftersom den kidnappade hade burit ett par stövlar som härrörde från ett X tillhörigt bolag, blev X misstänkt för att vara inblandad i brottet. Under förhören uppgav X att han hade lämnat stövlarna till Carta som hade en gård i närheten av den plats där den kidnappade varit inspärrad.

Åtal väcktes mot både X och Carta, men under rättegången vägrade X att yttra sig och hänvisade till sin rätt att iaktta tystnad. På grund härav åberopades som bevisning mot Carta de uttalanden som X hade

gjort under förundersökningen. Domstolen fann Carta skyldig och dömde honom till ett långt fängelsestraff. Vid Europadomstolen gjorde han gällande att han inte haft en rättvis rättegång, eftersom han inte kunnat ställa frågor till X.

Europadomstolen konstaterade att Carta visserligen inte kunnat ställa frågor till X men att de uttalanden som X gjort under förundersökningen inte hade varit den enda bevisningen mot Carta. Dessa uttalanden kunde snarare anses utgöra stöd för annan bevisning som hade presenterats i ett kontradiktoriskt förfarande under rättegången. Europadomstolens konklusion blev att Cartas rätt enligt artikel 6 i konventionen inte hade kränkts.

22. Stoll mot Schweiz (dom 25.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I december 1996 upprättade den schweiziske ambassadören i USA Jagmetti en konfidentiell rapport med synpunkter på pågående förhandlingar mellan World Jewish Congress och schweiziska banker om banktillgodohavanden som hade tillhört offer för förintelsen. Stoll, som var journalist, fick genom en läcka tillgång till rapporten. Han publicerade flera artiklar som innehöll kritik mot Jagmetti, och han återgav i artiklarna delar av rapporten. Med anledning av publiceringen dömdes han till ett bötesstraff för att han offentliggjort konfidentiella statshandlingar.

Europadomstolen konstaterade att rapporten hade gällt diplomatiska angelägenheter och att det i och för sig hade varit normalt att hålla en sådan rapport hemlig. Emellertid var rapporten inte sådan att dess konfidentiella karaktär måste bevaras till varje pris. Europadomstolen tillade att pressens roll som kritiker och vakthund gällde också utrikespolitiska frågor.

Europadomstolen framhöll att rapporten hade gällt frågor av allmänt intresse och att den hade samband med en aktuell diskussion om judiska tillgångar i Schweiz och om den roll som Schweiz spelat under andra världskriget. Det var visserligen betydelsefullt att diplomater skyddades mot påtryckningar utifrån, men intresset av att ge sådant skydd när det gällde frågor om hur judiska tillgångar i schweiziska banker skulle behandlas och om hur Schweiz uppträtt under kriget var inte så starkt att det uppvägde värdet av yttrandefrihet i ett demokratiskt samhälle. Den fällande domen mot Stoll kunde därför inte anses som en proportionerlig inskränkning i hans yttrandefrihet, och Europadomstolen konkluderade att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

23. Dammann mot Schweiz (dom 25.4.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Som reporter i en daglig tidning intresserade sig Dammann för ett stort postrån i Zürich. Bl.a. hade han kontakt med en assistent vid

åklagarkontoret och meddelade henne att han hade en lista över personer som hade arresterats i samband med rånet, och assistenten lovade hjälpa honom med att klarlägga vilka av dessa personer som tidigare varit straffade. Han skickade listan till assistenten, som returnerade den efter att vid varje namn ha markerat om det fanns en tidigare dom för narkotikabrott eller annat brott eller ingen tidigare dom alls.

Dammann publicerade inte de uppgifter han erhållit och använde dem inte heller för något annat ändamål. Han åtalades emellertid och dömdes för anstiftan av sekretessbrott till ett bötesstraff.

Europadomstolen konstaterade att det inte var fråga om publicering av hemliga uppgifter utan endast om en förberedande åtgärd bestående av materialinsamling för eventuell senare användning i journalistisk verksamhet, Visserligen var misstänkta personers tidigare brottsregister i princip förtjänt av skydd, men det hade funnits andra sätt att få tillgång till uppgifter om sådana förhållanden, t.ex. genom att studera rättsfallsreferat eller pressnotiser. Dessutom fick schweiziska staten själv bära en stor del av ansvaret, eftersom det var en tjänsteman inom åklagarväsendet som frivilligt lämnat ut uppgifterna. Inte heller hade det uppkommit någon skada för de misstänkta personerna, eftersom Dammann inte hade publicerat uppgifterna. Bestrafningen av Dammann var enligt Europadomstolens mening ägnad att avhålla journalister från att behandla viktiga samhällsfrågor och kunde inte anses som en proportionerlig åtgärd. Konklusionen blev att Dammanns genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

24. Erdogan m.fl. mot Turkiet (dom 25.4.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

I syfte att gripa misstänkta terrorister beredde sig polisen tillträde till fyra olika byggnader i Istanbul. Polisen använde därvid sina skjutvapen, och tio personer dödades. Europadomstolen fann att det inte hade funnits klara regler om hur polisen skulle använda skjutvapen och inga instruktioner om att varning skulle utfärdas innan skott avlossades och de misstänkta ges möjlighet att självmant överlämna sig till polisen. Inte heller hade i det aktuella fallet något försök gjorts att förhandla med de misstänkta. Eftersom polisens planläggning varit bristfällig och det dessutom inte hade gjorts någon effektiv utredning av händelseförloppet i efterhand, fann Europadomstolen att rätten till liv i artikel 2 i konventionen inte hade respekterats.

25. Machard mot Frankrike (dom 25.4.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Makarna Machard var ägare till jordbruksmark som ingick i ett skifte av jord inom vissa byar. Skiftesförfarandet hade pågått i omkring 30 år, och makarna Machard hade inte bidragit till att förlänga förfarandet.

Eftersom äganderättsförhållandena under denna långa tid hade varit oklara, fann Europadomstolen att makarna Machards rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

26. Macovei m.fl. mot Moldavien (dom 25.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Genom lagakraftvunna domar som meddelats 2001 och 2002 ålades försäkringsbolaget ASITO att retroaktivt göra pensionsutbetalningar till klagandena och att fortsätta med sådana utbetalningar enligt gällande pensionsavtal. I mars 2002 beslöt emellertid Högsta domstolen på begäran av generalprokuratorn att ASITO på grund av den ekonomiska krisen, inflationen och en förändring i räntenivån var berättigad att underlåta utbetalningar av detta slag. Högsta domstolen förklarade att dess avgörande var bindande för alla domstolar. Med hänvisning till denna dom väckte ASITO talan mot klagandena och fick deras pensionsavtal upphävida.

Europadomstolen fann att upphävandet av pensionsavtalen, efter det att klagandena hade uppnått lagakraftgående domar till sin förmån, innebar ett brott mot rättssäkerheten och mot klagandenas rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en effektiv domstolsprövning. Eftersom klagandena genom domarna hade tillerkänts fordringsrättigheter som var att anse som egendom, innebar upphävandet av dessa rättigheter också att deras rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

27. Puig Panella mot Spanien (dom 25.4.2006)

Fråga om rätt att anses oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Puig Panella dömdes för brott till fängelsestraff, men domen upphävdes av Författningsdomstolen på grund av att den grundats enbart på dokument från förundersökningen, vilka inte behandlats i ett kontradiktoriskt förfarande, och att Puig Panellas rätt att presumeras vara oskyldig till brott därigenom hade kränkts. Puig Panella begärde ersättning för den tid han varit berövad friheten, men denna begäran avslogs av Justitieministeriet med motiveringen att han inte hade frikänts och att åtalet inte heller lagts ner.

Europadomstolen fann att Justitieministeriets vägran att ge Puig Panella ersättning grundades på att han kunde antas vara skyldig till brott eller att det i vart fall inte var säkert att han var oskyldig. Justitieministeriets motivering innebar alltså att det kvarstod ett tvivel om Puig Panellas oskuld, trots att straffdomen upphävts av Författningsdomstolen. Europadomstolen noterade att den upphävda domen dessutom funnits kvar under lång tid i Puig Panellas straffregister. Slutsatsen blev att hans rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att presumeras vara oskyldig till brott hade kränkts.

28. Casse mot Luxemburg (dom 27.4.2006)

Fråga om rätt att bli underrättad om anklagelse för brott (artikel 6:3 a) i konventionen)

På grund av misstanke om förskingring hos en bank beslöt en undersökningsdomare i maj 1996 om kvarstad på vissa av Casses tillgångar. Ännu när Europadomstolen avgjorde målet hade Casse inte åtalats eller ens kallats till förhör hos undersökningsdomaren. Denne hade också vägrat att ge honom närmare upplysningar om förundersökningen.

Europadomstolen fann att Casse sedan maj 1996 fick anses vara anklagad för brott i konventionens mening och att underlåtenheten att ännu efter nästan 10 år ge honom närmare upplysningar om innebörden av denna anklagelse stred mot hans rätt enligt artikel 6:3 a) i konventionen.

29. Ataman mot Turkiet (dom 27.4.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Mikail Ataman berövade sig livet medan han gjorde sin militärtjänst. Han hade under en tid befunnit sig i ett psykiskt labilt tillstånd. Europadomstolen fann att myndigheterna inte gjort vad som under omständigheterna kunnat förväntas av dem för att förhindra självmordet och fäste särskild vikt vid att de inte hindrat honom att få tillgång till skjutvapen. Konklusionen blev att artikel 2 i konventionen hade kränkts.

30. Mohd mot Grekland (dom 27.4.2006)

Fråga om lagligheten av frihetsberövande i avbidan på utvisning (artikel 5:1 f) i konventionen)

Den 4 december 2000 dömdes bangladeshiske medborgaren Mohd, som hade arresterats föregående dag, för brott till fyra månaders fängelse. Han överklagade domen men förblev i häkte. Den 11 december 2000 fattades beslut om hans utvisning. Efter överklagande beslöt Högsta förvaltningsdomstolen den 9 februari 2001 att utvisningen tills vidare inte skulle verkställas. Den 17 februari 2001 frigavs Mohd. Han frikändes senare, och utvisningsbeslutet upphävdes.

Europadomstolen konstaterade att Mohds frihetsberövande under perioderna 4–11 december 2000 och 9–17 februari 2001 hade samband med hans eventuella utvisning. När det gällde den första perioden hade det emellertid inte fattats något beslut som kunde utgöra grund för frihetsberövandet. I fråga om den andra perioden hade grekiska regeringen inte åberopat någon bestämmelse om förutsättningarna för ett frihetsberövande efter det att beslut fattats om att ett utvisningsbeslut tills vidare inte skulle verkställas. Europadomstolen konkluderade att det inte hade funnits tillräcklig laglig grund för ett frihetsberövande enligt artikel 5:1 f) i konventionen.

31. Sannino mot Italien (dom 27.4.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen), rätt till försvarare (artikel 6:3 c) i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

Sannino åtalades för konkursbrott och biträdades under rättegången successivt av flera offentliga försvarare som förordnats av myndigheterna. Europadomstolen konstaterade att en av dessa försvarare hade underrättats om dagen för en kommande förhandling men inte om att han utsetts till försvarare. Som en följd härav hade han inte infunnit sig, och nya försvarare hade utsetts vid olika förhandlingar. Det fanns ingenting som tydde på att dessa försvarare hade varit insatta i målet, men trots detta hade de inte begärt uppskov för att studera aktmaterialet. De två första försvararna hade begärt vittnesförhör med vissa personer, vilket hade beviljats av domstolen, men de senare utsedda försvararna hade inte följt upp detta genom att begära att domstolen skulle höra dessa vittnen.

Europadomstolen konstaterade att det på grund av försvararnas försumlighet hade ålegat myndigheterna att ingripa för att se till att Sannino fick effektivt rättsligt bistånd, men detta hade inte gjorts. Europadomstolen konkluderade därför att artikel 6 i konventionen hade kränkts.

32. Aydin Tatlav mot Turkiet (dom 2.5.2006)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Aydin Tatlav åtalades och dömdes till ett frihetsstraff för att han publicerat en bok i vilken han framförde tesen att religiös tro fick till följd att sociala orättvisor accepterades som Guds vilja.

Europadomstolen konstaterade att boken hade varit starkt kritisk mot religion men att den inte innehållit förolämpande uttalanden om troende människor och inte heller attackerat heliga symboler. Trots detta kunde särskilt muslimer känna sig kränkta genom sarkastiska uttalanden om deras religion. Emellertid kunde bestraffningen av Aydin Tatlav få till följd att andra valde att avhålla sig från att publicera åsikter i religiösa frågor, vilket skulle motverka pluralism och därmed en sund utveckling av ett demokratiskt samhälle. Slutsatsen blev att ingripandet mot Aydin Tatlav varit en oproportionerlig åtgärd som stått i strid med artikel 10 i konventionen.

33. Examiliotis mot Grekland (nr 2) (dom 4.5.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

År 1991 väckte Examiliotis skadeståndstalan mot grekiska staten. Han hade genom ett förbiseende från myndigheternas sida inte kallats till en rättegång i vilken han stod åtalad för förskingring. Han hade därför i sin frånvaro dömts till tre månaders fängelse. Domen hade meddelats 1986, men han hade inte fått kännedom om den förrän i december 1988. Hans skadeståndstalan avisades eftersom den väckts

för sent. Enligt den grekiska domstolens mening skulle nämligen tidsfristen för väckande av talan räknas från den dag då domen i brottmålet meddelats och inte från den tidpunkt då Examiliotis fått kännedom om den.

Europadomstolen konstaterade att det var myndigheternas fel att Examiliotis inte fått kännedom om rättegången mot honom. Genom att kräva att han skulle väcka talan mot en dom vid en tidpunkt då han ännu inte hade kännedom om den hade den grekiska domstolen ålagt Examiliotis en skyldighet som han omöjligt kunde uppfylla. Följaktligen hade han inte fått en rättvis rättegång, och artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

34. Kadikis mot Lettland (nr 2) (dom 4.5.2004)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Kadikis dömdes för olämpligt uppträdande inför domstol till ett disciplinärt straff om 15 dagars arrest. Han fick avtjäna detta straff i en liten cell med flera andra intagna. Ventilationen och belysningen var dåliga, det fanns inga sängkläder, och de hygieniska förhållandena var usla. Europadomstolen fann att han hade utsatts för förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

35. C mot Finland (dom 9.5.2006)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

C, som var brittisk medborgare och bosatt i Schweiz, och hans hustru, som var av finskt ursprung, hade två barn, en pojke född 1987 och en flicka född 1989. Paret separerade, och modern, som hade flyttat till Finland och som där levde tillsammans med en kvinnlig partner, L, fick vårdnaden om barnen. C fick umgängesrätt, men sedan C:s hustru avlidit 1999, tillerkändes L efter en process i flera instanser vårdnaden om barnen.

Europadomstolen konstaterade att det inte framkommit något som tydde på att C skulle vara olämplig som vårdnadshavare men att den finska domstolen med fog fäst vikt vid barnens önskan att bo kvar hos L i Finland. Emellertid hade domstolen enbart beaktat barnens önskemål och inte vägt in andra omständigheter såsom C:s rättigheter som barnens far. Domstolen hade också avgjort målet utan muntlig förhandling och inte införskaffat utredning om de negativa konsekvenserna av ett beslut att göra L till vårdnadshavare, vilket i realiteten skulle beröva barnen kontakten med sin far. Vid avgörandet av vårdnadsfrågan hade det därför enligt Europadomstolens mening inte gjorts en skälig avvägning mellan olika intressen, vilket medförde att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

36. Pereira Henriques m.fl. mot Luxemburg (dom 9.5.2006)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen), rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Coimbra Henriques dödades på en byggarbetsplats till följd av att en vägg rasade. Den utredning som gjordes ledde inte till någon klarhet om orsaken till olyckan. Coimbra Henriques hustru och barn försökte väcka talan mot de ansvariga inom byggnadsföretaget, men deras talan avisades på grund av att de enligt gällande lag inte var behöriga att väcka skadeståndstalan mot en arbetsgivare annat än när skada orsakats uppsåtligt.

Europadomstolen konstaterade att åklagarmyndigheten inte hade följt ett förslag av arbetsskyddsmyndigheten om inhämtande av ett expertutlåtande och att det därför fanns kvar vissa oklarheter. Åklagarmyndigheten hade alltså inte gjort vad som var möjligt för att fastställa orsaken till Coimbra Henriques död och för att skapa förutsättningar för åtgärder mot de ansvariga. Underlåtenheten var så mycket allvarligare som de efterlevande enligt luxemburgsk rätt inte hade möjlighet att själva väcka skadeståndstalan. Slutsatsen blev därför att rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen hade kränkts och att klagandena inte heller hade haft ett sådant rättsmedel till sitt förfogande som krävs enligt artikel 13 i konventionen.

Däremot fann Europadomstolen att rätten till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts, eftersom Coimbra Henriques hustru och barn enligt luxemburgsk rätt inte hade haft någon civil rättighet som kunde ligga till grund för prövning enligt denna bestämmelse.

37. Rozanski mot Polen (dom 18.5.2006)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Rozanski levde samman med en kvinna som i augusti 1992 födde en son. I april 1994 lämnade hon hemmet, och Rozanski blev kvar med barnet. Senare förde emellertid modern bort barnet och höll sig gömd under flera månader.

Rozanski vidtog skilda åtgärder för att få sitt faderskap till barnet fastställt. Han begärde att en god man skulle utses för att representera barnet i ett faderskapsmål. Han vände sig också till åklagaren för att denne skulle väcka en faderskapstalan för hans räkning. Denna senare begäran avslogs i maj 1995 med hänvisning till att Rozanski också hade begärt att en god man skulle utses och det därför, om åklagaren skulle ingripa, fanns en risk för parallella domstolsförfaranden rörande faderskapet.

I juli 1996 avgav moderns nya partner J.M. en förklaring om att han var far till barnet, och hans erkännande av faderskapet tillerkändes rättslig verkan. Distriktsdomstolen vägrade därefter att förordna en god man, eftersom J.M. genom erkännandet ansågs vara far och Ro-

zanski därför saknade talerätt. Rozanski hävdade att hans rätt till respekt för sitt familjeliv härigenom hade kränkts.

Europadomstolen fann att bandet mellan Rozanski och barnet var tillräckligt för att förhållandet dem emellan skulle falla under skyddet för familjeliv i artikel 8 i konventionen. Det fanns emellertid enligt polsk rätt inget tillgängligt förfarande som gjorde det möjligt för Rozanski att få faderskapet fastställt, och myndigheterna kunde helt diskretionärt avgöra om han skulle tillåtas angripa den förklaring varigenom J.M. tagit på sig faderskapet. Myndigheterna hade också behandlat faderskapsfrågan på ett vårdslöst sätt. Inget försök hade gjorts att fastställa de faktiska förhållandena. Rozanski hade inte hörts av myndigheterna, och det hade inte utretts om det skulle ligga i barnets intresse att pröva frågan om Rozanskis faderskap. Myndigheterna hade grundat sin negativa hållning till Rozanskis önskemål utslutande på att J.M. hade erkänt faderskapet. Europadomstolen fann att Polen under sådana omständigheter hade brutit mot skyldigheten enligt artikel 8 i konventionen att respektera Rozanskis familjeliv.

38. Grant mot Förenade Konungariket (dom 23.5.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Linda Grant, som vid födseln var av manligt kön, undergick ett operativt könsbyte, och levde därefter som kvinna. Hon ansökte om statspension från den dag då hon fyllde 60 år, vilket var den för kvinnor gällande pensionsåldern. Hon fick avslag på denna begäran under hänvisning till att hon inte var berättigad till pension förrän hon fyllt 65 år, vilket var pensionsåldern för män.

Sedan Europadomstolen den 11 juli 2002 meddelat domar i målen Christine Goodwin mot Förenade Konungariket och I mot Förenade Konungariket (SvJT 2002 s. 827 f.), begärde Linda Grant omprövning av avslagsbeslutet rörande pensionen. I september 2002 vägrades hon pensionsrättigheter. Först i december 2002, då hon hade fyllt 65 år, påbörjades pensionsutbetalningarna. I april 2005 fick hon ett certifikat om erkännande av kön enligt den nya *Gender Recognition Act* från 2004, vilket för framtiden erkände hennes nya könstillhörighet.

Vid Europadomstolen klagade Linda Grant över att hennes könsbyte inte hade fått rättsligt erkännande och att hon vägrats pension, trots att hon uppnått den pensionsålder som gällde för kvinnor.

Europadomstolen konstaterade att det efter domen i målet om Christine Goodwin inte hade funnits någon ursäkt för att vägra erkänna det nya könet hos personer som undergått en könsbytesoperation. Linda Grant hade emellertid inte kunnat få sin status som kvinna erkänd förrän *Gender Recognition Act* trätt i kraft. Hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen hade därför kränkts när hon i september 2002, efter domen om Christine Goodwin, hade vägrats de pensionsrättigheter som gällde för kvinnor.

39. Kounov mot Bulgarien (dom 23.5.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Kounov dömdes i sin frånvaro för inbrottsstöld till ett fängelsestraff. Han arresterades några månader senare och sökte då få till stånd en ny rättegång, men detta förvägrades honom av Högsta domstolen med motiveringen att han hade avvikit från den polisstation där han hållits i förvar och att han därför själv var skuld till att rättegången mot honom hade hållits i hans frånvaro.

Europadomstolen konstaterade att Kounov inte hade fått någon officiell underrättelse om anklagelserna mot honom och om tiden för rättegången. Det fanns ingenting som visade att han hade känt till att åtal hade väckts och när domstolsförhandlingen skulle hållas. Alla delgivningar hade skett med hans offentliga försvarare och inte med honom personligen. Under dessa förhållanden fann Europadomstolen det inte visat att han haft tillräcklig information för att det skulle kunna anses att han avsiktligt undandragit sig rättegången. Inte heller framgick av omständigheterna att han hade på ett tydligt sätt avstått från sin rätt att inställa sig inför domstolen och att försvara sig. Europadomstolen konkluderade att Kounov hade haft rätt till en ny rättegång och att beslutet att vägra honom en sådan innebar ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

40. Riener mot Bulgarien (dom 23.5.2006)

Frågor om rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll 4) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Ianka Riener hade vid den i målet aktuella tiden dubbelt österrikiskt och bulgariskt medborgarskap. I juli 1992 fann de bulgariska myndigheterna att hon hade stora skatteskulder. Med anledning härav beslöt passmyndigheten i mars 1995 att hon inte fick lämna Bulgarien och att hennes pass skulle tas i beslag. Beslutet blev i kraft fram till augusti 2004.

Europadomstolen konstaterade att myndigheternas beslut om reseförbud hade ålagts Ianka som en automatisk konsekvens av hennes skatteskulder. Förbudet hade upprätthållits under lång tid. Europadomstolen fann att förbudet varit oproportionerligt i förhållande till syftet att få Ianka att betala skatteskulder och att hennes genom artikel 2 i protokoll 4 till konventionen skyddade rätt till rörelsefrihet därför hade kränkts.

Europadomstolen fann vidare att Ianka visserligen hade haft rätt att överklaga reseförbudet men att de bulgariska domstolarnas prövning endast hade gällt beslutets laglighet i formellt hänseende och inte omfattat dess varaktighet, Iankas betalningsförmåga och hennes rätt till respekt för privatliv och familjeliv. Hon hade därför inte förfogat över ett rättsmedel som uppfyllde kraven i artikel 13 i konventionen.

41. Liakopoulou mot Grekland (dom 24.5.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Ett markområde som tillhörde Sophia Liakopoulou exproprierades. Sophia var inte nöjd med den ersättning som bestämts av underdomstolarna och överklagade därför beslutet till Kassationsdomstolen. Denna domstol avslag överklagandet med motiveringen att Sophia inte hade klart angett de faktiska omständigheter på vilka appellationsdomstolen hade grundat sitt avgörande.

Europadomstolen konstaterade att Kassationsdomstolens motivering för avslagsbeslutet grundats på en princip som utbildats i rättspraxis och som hade samband med Kassationsdomstolens roll som övervakare av laglighet. Det var riktigt att Sophia inte i detalj hade redogjort för de fakta som fastställts av appellationsdomstolen, men hon hade sammanfattat viktigare fakta och angett de punkter på vilka hon ville angripa appellationsdomstolens bedömning. Hon hade också bifogat appellationsdomstolens dom. Under sådana förhållanden hade Kassationsdomstolen enligt Europadomstolens mening genom en alltför formalistisk rättstillämpning hindrat Sophia att få sin talan prövad av Kassationsdomstolen. Slutsatsen blev därför att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

42. Weissman m.fl. mot Rumänien (dom 24.5.2006)

Frågor om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var arvingar till en person vars fastighet i Bukarest hade konfiskerats av staten 1949. Fastigheten hade restituerats till dem 1999, men klagandena yrkade skadestånd från staten med cirka 30 miljoner euro för att de inte hade kunnat utnyttja fastigheten under 50 år. Under denna tid hade staten hyrt ut fastigheten till en utländsk ambassad och uppburit hyresinkomster. Deras talan avisades på grund av att de inte hade betalat en domstolsavgift motsvarande cirka 323.000 euro.

Europadomstolen konstaterade att domstolsavgiften var mycket hög för en enskild processpart och att dess storlek inte kunde rättfärdigas med de speciella förhållandena i målet och inte heller stod i rimligt förhållande till klagandenas ekonomiska omständigheter. Tvärtom hade avgiften gjort det omöjligt för dem att få sin talan prövad, och de hade därigenom i strid med artikel 6:1 i konventionen berövats sin rätt till domstolsprövning.

Dessutom konstaterade Europadomstolen att rumänska regeringen inte hade lämnat någon förklaring till att klagandena inte fått kompensation för att staten utnyttjat deras fastighet. Härigenom hade deras rätt till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen kränkts.

43. R mot Finland (dom 30.5.2006)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

R hade en son som vid fem års ålder togs om hand av de sociala myndigheterna och placerades i ett barnhem, eftersom föräldrarna inte ansågs kapabla att uppfostra honom. Avsikten var att han skulle överlämnas till en fosterfamilj och att kontakten med föräldrarna skulle successivt minska. R fick först besöka sonen i barnhemmet en eller två gånger i månaden men senare endast en gång varannan månad.

Europadomstolen konstaterade att myndigheterna inte hade allvarligt bemödat sig om att återföreina barn och föräldrar. Tvärtom tydde begränsningarna i umgängesrätten på att syftet varit att på sikt skilja barnet från föräldrarna och infoga barnet i en ny familjegemenskap. På grund härav fann Europadomstolen att R:s rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet hade kränkts.

44. SARL Aborcas mot Frankrike (dom 30.5.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

B, som var verkställande direktör i bolaget SARL Aborcas, gjorde brottsanmälan mot L, och bolaget begärde att få föra målsägandetalan mot henne på grund av att hon bl.a. hade stulit egendom tillhörande bolaget. Den franska domstolen tog emellertid inte ställning till denna begäran utan konstaterade i sitt beslut enbart att B inte var behörig att yrka ersättning för bolagets räkning. Bolaget överklagade beslutet, men appellationsdomstolen avisade överklagandet eftersom bolaget inte hade fört skadeståndstalan i första instans. Kassationsdomstolen avisade det fortsatta överklagandet på grund av att bolaget inte hade varit part i förfarandet inför appellationsdomstolen.

Europadomstolen konstaterade att bolaget hade begärt att få föra skadeståndstalan i brottmålet men till följd av de franska domstolarnas avgöranden inte hade kunnat göra detta. Bolaget hade därigenom förvägrats att utnyttja ett tillgängligt rättsmedel vid domstol i strid med artikel 6:1 i konventionen.

45. Kwiek mot Polen (dom 30.5.2006)

Fråga om rätt till respekt för korrespondens (artikel 8 i konventionen)

Kwiek avtjänade ett frihetsstraff men var samtidigt häktad för andra brott. Frågan vid Europadomstolen gällde kontrollen av hans korrespondens under frihetsberövandet.

Europadomstolen fann att de bestämmelser om kontroll av fångars korrespondens som gällt i Polen fram till den 1 september 1998 inte hade varit tillräckligt tydliga och detaljerade för att utgöra lagstöd enligt artikel 8:2 i konventionen, att de polska myndigheterna, såvitt gällde tiden därefter, hade brutit mot de regler som då gällt genom att öppna Kwieks brev till Författningsdomstolen och Europadomstolen men hade handlat i överensstämmelse med dessa regler i fråga om annan korrespondens.

46. Dogrusöz och Aslan mot Turkiet (dom 30.5.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

År 1965 köpte klagandena ett landområde från en kommun. I december 1999 beslöt en domstol att annullera deras förvärv eftersom marken låg inom ett kustområde som enligt lag skulle stå under statens förvaltning.

Europadomstolen fann att upphävandet av klagandenas rätt till området i fråga visserligen kunde anses vara i allmänt intresse men att det, eftersom klagandena berövats sin egendom utan ersättning, inte hade gjorts en rimlig avvägning mellan det allmänna och det enskilda intresset. Följaktligen blev slutsatsen att klagandenas rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

47. Ebru och Tayfun Engin Çolak mot Turkiet (dom 30.5.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Ebru Çolak var född 1973 och hennes son Tayfun Engin Çolak 1991.

I april 1992 väckte Ebru för sin egen och sin sons räkning faderskapstalan mot E. I december 1994 fann en turkisk distriktsdomstol på grund av bl.a. blodprov och genetiska prov att E var far till Tayfun Engin med en säkerhetsgrad av 99,77 %. Domen upphävdes i februari 1996 av Kassationsdomstolen, som återförvisade målet till distriktsdomstolen. Mellan juli 1996 och februari 1999 försökte distriktsdomstolen förgäves få E att inställa sig för DNA-prov. I februari 2000 konstaterades av ett rättsmedicinskt institut att E med 99,99 % sannolikhet var far till Tayfun Engin. I maj 2000 fastställde distriktsdomstolen faderskapet. I januari 2001 meddelade Kassationsdomstolen en dom med samma innehåll.

Europadomstolen konstaterade att domstolarnas långvariga oförmåga att avgöra faderskapsfrågan hade under avsevärd tid försatt Ebru och Tayfun Engin i ett tillstånd av osäkerhet om Tayfun Engins ursprung och identitet. Europadomstolen ansåg att detta innebar ett brott mot deras rätt till respekt för privatlivet och att artikel 8 i konventionen härigenom blivit kränkt.

48. Taïs mot Frankrike (dom 1.6.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Målet gällde en ung man, Pascal Taïs, som gripits av polisen och där efter påträffats död i en poliscell. Han hade tagits i förvar därför att han i berusat tillstånd varit inblandad i handgripligheter, och han hade lidit av AIDS och därför befunnit sig i ett bräckligt tillstånd. Det var oklart vad som hänt medan han var berövad friheten. Polisens anteckningar var oklara och motsägelsefulla, och den utredning som gjorts var otillfredsställande. Europadomstolens slutsats blev att artikel 2 i konventionen hade kränkts.

49. Fodale mot Italien (dom 1.6.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Fodale häktades genom beslut av en undersökningsdomare men frigavs sedan häktningsbeslutet upphävts av domstol. Åklagaren överklagade beslutet om frigivning till Kassationsdomstolen som efter förhandling den 15 februari 2000 upphävde beslutet och återförvisade målet till den lägre domstolen. Vid denna domstol hävdade Fodale att återförvisningsbeslutet var ogiltigt på grund av att han inte hade underrättats om dagen för förhandlingen inför Kassationsdomstolen. Domstolen ogillade denna invändning och fastställde undersökningsdomarens häktningsbeslut såvitt gällde vissa av de brott Fodale var misstänkt för.

Europadomstolen fann sig inte kunna acceptera en invändning från italienska regeringen om att artikel 5:4 inte varit tillämplig på förfarandet inför Kassationsdomstolen eftersom Fodale, när denna domstol behandlade åklagarens överklagande, inte var berövad friheten. Den fråga som Kassationsdomstolen haft att bedöma var om undersökningsdomarens häktningsbeslut skulle åter sättas i kraft, och därmed var Kassationsdomstolens prövning avgörande för om det var lagligt att beröva Fodale friheten.

Europadomstolen konstaterade vidare att Kassationsdomstolen hade behandlat åklagarens överklagande utan att kalla vare sig Fodale eller hans försvarare till förhandlingen. Fodale hade därigenom betagits möjligheten att bemöta åklagarens argument. Dessutom hade åklagaren varit närvarande vid Kassationsdomstolens förhandling. Kraven på ett kontradiktoriskt förfarande och på parternas likställdhet var alltså inte uppfyllda, och slutsatsen blev att artikel 5:4 i konventionen hade kränkts.

50. Bedrov mot Ryssland (dom 1.6.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Bedrov överklagade sin häktning och begärde att bli försatt på fri fot, men hans framställningar överfördes från en domstol till en annan och blev aldrig prövade i sak. Europadomstolen fann att de ryska domstolarna, genom att inte göra klart vilken domstol som var behörig att pröva lagligheten av frihetsberövandet, hade kränkt Bedrovs rätt enligt artikel 5:4 i konventionen.

51. Mamedova mot Ryssland (dom 1.6.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning av lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:4 i konventionen)

Olga Mamedova häktades och överklagade häktningen till en regi-
ondomstol, som avslog hennes överklagande med motiveringen att den lägre domstolen hade på ett korrekt sätt bedömt hennes karaktär

och materialet i övrigt. Beslutet fattades efter en förhandling vid vilken åklagaren och Olgas försvarare var närvarande. Däremot hade Olga själv vägrats tillstånd att inställa sig inför domstolen.

Europadomstolen fann att Olga haft rätt att närvara vid förhandlingen inför regiondomstolen, särskilt som domstolen haft att göra en bedömning av hennes karaktär och hon själv som ett skäl för frigivning åberopat de otillfredsställande fängelseförhållandena. Slutsatsen blev att hennes rätt enligt artikel 5:4 i konventionen till effektiv domstolsprövning av lagligheten av häktningen inte hade respekterats.

52. Fedorenko mot Ukraina (dom 1.6.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

I april 1997 sålde Fedorenko sitt hus till en regional rättslig myndighet som i denna transaktion företrädde av domstolspresidenten R. I kontraktet intogs en klausul om att vid en ogynnsam utveckling av den ukrainska valutan betalning skulle ske minst med ett belopp motsvarande 17.000 amerikanska dollar.

När en del av köpesumman betalades, hade den ukrainska valutan sjunkit i värde. Fedorenko väckte då talan mot köparen och hävdade att betalning skett utan hänsynstagande till denna förändring. Myndigheten begärde i genkärsmål att kontraktet skulle hävas på grund av att R hade överskridit sin behörighet när han accepterat en knytning till dollarkursen.

Fedorenko fick bifall till sin talan i första instans, men domen ändrades efter överklagande. Appellationsdomstolen fann att R hade handlat *ultra vires* genom att acceptera den omstridda valutaklausulen och att enligt ukrainsk lag endast ukrainsk valuta fick användas i transaktioner inom landet. Appellationsdomstolen hävde däremot inte kontraktet.

Europadomstolen fann att Fedorenko inte haft någon anledning att ifrågasätta R:s behörighet att ingå kontraktet. För Fedorenko hade knytningen till den amerikanska dollarn varit en viktig del av avtalet och förmodligen en förutsättning för att han skulle sälja huset. Europadomstolen noterade vidare att appellationsdomstolen inte hade hävt kontraktet utan ansett att den betalning som Fedorenko erhållit var tillräcklig för att uppfylla myndighetens avtalsförpliktelser.

Europadomstolens slutsats blev att Fedorenkos rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

53. Segerstedt-Wiberg m.fl. mot Sverige (dom 6.6.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen), yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen), föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

De fem klagandena i detta mål hade alla önskat få upplysningar om vad som fanns antecknat om dem i säkerhetspolisens register. De hade fått tillgång till vissa delar av dessa anteckningar, men någon fullständig information hade inte lämnats. Huvudfrågan i målet var om deras rätt enligt artikel 8 i konventionen hade kränkts genom säkerhetspolisens registrering.

När det gällde Ingrid Segerstedt-Wiberg konstaterade Europadomstolen att uppgifter hade registrerats i samband med bombhot mot henne, att registreringen åtminstone till en del syftade till att skydda henne och att den i denna del kunde anses nödvändig för att förhindra oordning eller brott. Den innefattade därmed inte något brott mot artikel 8 i konventionen.

Beträffande Per Nygren fanns en registrerad uppgift om att han hade deltagit i ett politiskt möte i Warszawa 1967. På grund av uppgiftens karaktär och ålder fanns det enligt Europadomstolens mening inte skäl att numera anse denna registrering nödvändig med hänsyn till den nationella säkerheten. Artikel 8 hade alltså kränkts i detta hänseende.

I fråga om Herman Schmid fanns registrerat att han 1969 hade verkat för att poliskontroll vid demonstrationer skulle mötas med väpnat motstånd. Europadomstolen fann att registrering av dessa förhållanden inte svarade mot något aktuellt behov av att skydda den nationella säkerheten och att artikel 8 därför hade kränkts genom att denna registrering bibehållits.

När det gällde Staffan Ehnebom och Bengt Frejd avsåg registreringen deras medlemskap i det politiska partiet KPML(r), i vars program ingick idéer om samhällliga förändringar i strid med gällande lagar. Det fanns i programmet också en princip om väpnat motstånd men inte någon tydlig uppmaning till våld för att nå politiska mål. I vart fall hade det inte påvisats att partiet i praktiken hade utgjort ett hot mot den nationella säkerheten. Det fanns därför enligt Europadomstolens mening inte tillräckliga skäl för att fortsatt ha dessa uppgifter om Ehnebom och Frejd registrerade. Artikel 8 hade således kränkts även beträffande dem.

När det sedan gällde säkerhetspolisens vägran att ge klagandena tillgång till fullständiga uppgifter ur registret fann Europadomstolen inte något brott mot artikel 8, eftersom staten hade skäl för att ge intresset av att skydda den nationella säkerheten och att bekämpa terrorism företräde framför klagandenas intresse av fullständig information om de uppgifter om dem som hade registrerats.

Europadomstolen fann vidare att den registrering av uppgifter om politiska uppfattningar och aktiviteter som hade befunnits strida mot

artikel 8 samtidigt innefattade en oproportionerlig inskränkning i yttrandefriheten och föreningsfriheten. Även artiklarna 10 och 11 i konventionen hade således kränkts avseende alla klagandena utom Ingrid Segerstedt-Wiberg.

Slutligen behandlade Europadomstolen frågan om klagandena hade haft ett effektivt rättsmedel till sitt förfogande. Europadomstolen gjorde en genomgång av den kontroll som utövas av JK, JO, Datainspektionen och Registernämnden men fann det inte visat att dessa rättsmedel, ens tillsammans, uppfyller kravet på ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13. Bl.a. pekade Europadomstolen på att det inte fanns något tillgängligt rättsmedel för att få en uppgift avlägsnad från säkerhetspolisens register. Samtliga klagandenas rätt enligt artikel 13 hade således kränkts.

54. Sürmeli mot Tyskland (dom 8.6.2006)

Fråga om rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Målet gällde frågan om det enligt tysk rätt finns ett effektivt rättsmedel mot långsam rättskipning. Flera tillgängliga förfaranden hade åberopats av tyska regeringen, men Europadomstolen fann att inget av dem utgjorde ett effektivt rättsmedel och att artikel 13 i konventionen därför inte hade respekterats. Europadomstolen framhöll i domen att Tyskland, för att fullgöra sina konventionsförpliktelser, är skyldigt att införa ett effektivt rättsmedel i det tyska rättssystemet och noterade att ett förslag till ett nytt rättsmedel mot myndigheternas passivitet hade framlagts redan före de senaste parlamentsvalen.

55. Lupsa mot Rumänien (dom 8.6.2006)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och förfarandegarantier vid utvisning (artikel 1 i protokoll 7)

Lupsa, som var serbisk medborgare, kom till Rumänien 1989. Han hade ett eget företag i Rumänien och sammanbodde sedan 1994 med en rumänsk kvinna, med vilken han hade en son. I augusti 2003 greps han av polisen i sitt hem och tvingades lämna Rumänien. Det upplystes senare att han förklarats icke önskvärd i Rumänien på grund av att han ägnade sig åt verksamhet som hotade den nationella säkerheten.

Europadomstolen konstaterade att utvisningen utgjorde ett allvarligt ingrepp i Lupsas rätt till skydd för sitt privatliv och familjeliv och framhöll att även den som är föremål för åtgärder syftande till att skydda den nationella säkerheten skall skyddas mot godtycke. Bl.a. måste det finnas ett oavhängigt och opartiskt organ med behörighet att pröva alla relevanta frågor om faktiska omständigheter och rättsliga grunder och att avgöra om en åtgärd är laglig.

I det aktuella fallet hade det inte väckts något åtal mot Lupsa för brott i Rumänien eller i något annat land. Förutom den allmänna hänvisningen till nationell säkerhet hade han inte fått veta något om

bakgrunden till utvisningen. Han hade inte heller förrän efter utvisningen fått del av det beslut genom vilket han förklarats vara icke önskvärd. Den domstolsprövning som förekommit efter utvisningen hade endast gällt formella aspekter av utvisningen. Eftersom Lupsa inte åtnjutit något skydd mot godtycklig rättstillämpning, fann Europadomstolen att laglighetskravet i artikel 8 i konventionen inte var uppfyllt och att Lupsas rätt till respekt för privatliv och familjeliv därför blivit kränkt.

Europadomstolen fann vidare att den förordning som tillämpats inte hade gett Lupsa ens ett minimiskydd mot godtycklig rättstillämpning. Han hade inte fått någon information om vilket brott han misstänktes ha begått, och beslutet om utvisningen hade han inte fått del av förrän senare. Han hade därför i strid med artikel 1 i protokoll 7 till konventionen inte haft möjlighet att få sin sak omprövad under beaktande även av de skäl som talade mot utvisningen.

56. Wos mot Polen (dom 8.6.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Wos ansökte hos en polsk-tysk försoningsstiftelse om ersättning för att han ålagts tvångsarbete av den tyska ockupationsmakten under andra världskriget. Han tillerkändes begränsad ersättning och överklagade utan framgång beslutet till en besvärdsnämnd och sedan till de polska domstolarna, som fann sig inte vara behöriga att pröva ersättningsfrågan.

Europadomstolen konstaterade att stiftelsen hade försetts med medel från Tyskland men var en polsk institution för vars verksamhet polska regeringen var ansvarig. Rätten till ersättning för nazistisk förföljelse var en civil rättighet, och artikel 6:1 i konventionen var därför tillämplig på förfarandet. Stiftelsen var emellertid ingen domstol, och de polska domstolarna hade funnit sig inte ha behörighet att överpröva stiftelsens beslut. Det fanns inte någon europeisk praxis av innebörd att domstolsprövning inte behövdes i fråga om individuella krav på ersättning för skada genom förföljelse under krigsförhållanden. Inte heller var det i dessa fall någon fråga om statsimmunitet. Europadomstolens slutsats blev att Wos inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till domstolsprövning.

57. Kaya mot Österrike (dom 8.6.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att försvara sig (artikel 6:3 c) i konventionen)

Kaya ålades böter för att han i strid med ett bosättningsförbud hade uppehållit sig i Österrike. Han överklagade detta beslut till en oberoende besvärdsnämnd och begärde att nämnden skulle höra honom personligen vid en muntlig förhandling. Nämnden satte ut målet till förhandling och kallade Kaya genom dennes ombud. Före förhandlingen hade emellertid Kaya utvisats till Turkiet. Hans ombud begär-

de därför att förhandlingen skulle uppskjutas för att Kaya skulle kunna höras personligen efter sin återkomst. Nämnden avslög denna begäran och avgjorde målet efter en förhandling vid vilken Kayas ombud men inte Kaya själv var närvarande.

Europadomstolen fann att besvärsnämnden var att anse som en domstol och att den dessutom var den enda domstol som Kaya haft tillgång till. Kaya hade därför haft rätt enligt artikel 6 i konventionen att vara närvarande vid förhandlingen inför besvärsnämnden, och han hade inte avstått från denna rätt. Eftersom förhandlingen hållits utan att han varit personligen närvarande, hade artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen kränkts.

58. V.M. mot Bulgarien (dom 8.6.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

V.M. åtog sig att mot betalning ge rättsligt bistånd åt X. När X inte betalade de belopp som V.M. ansåg sig berättigad till, vände han sig till domstol med en begäran om verkställighet av överenskommelsen med X. Han begärde samtidigt att bli befriad från skyldigheten att betala domstolsavgifter och att stå för rättegångskostnader på grund av att han inte hade råd att betala dem. Denna senare begäran avslögs av de bulgariska domstolarna. Enligt V.M:s uppfattning hade han härigenom vägrats tillträde till domstol.

Europadomstolen konstaterade att de avgifter som V.M. ålagts att betala inte hade varit särskilt stora. Vidare hade de bulgariska domstolarna prövat om han skulle befrias från avgifter och därvid tagit hänsyn till hans ekonomiska situation och till att han var husägare. Det framgick också att V.M. hade kunnat skaffa sig inkomster genom sin yrkesmässiga verksamhet. Slutsatsen blev att åläggandet att betala avgifter inte hade utgjort en oproportionerlig inskränkning som hade äventyrat V.M:s rätt enligt artikel 6:1 i konventionen att få sin sak prövad av domstol.

59. Vlasia Grigore Vasilescu mot Rumänien (dom 8.6.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Vasilescus föräldrar var ägare till mark som ockuperats av sovjetiska armén och sedan övertagits av lokala myndigheter. Sedan Vasilescu vänt sig till myndigheterna för att få tillbaka egendomen, informerades han om att äganderätten enligt två dekret från 1960 och 1966 hade övergått till kommunen i fråga. Han väckte då tillsammans med sin mor talan mot kommunen, varvid han hävdade att de två dekreten hade varit författningsstridiga. De rumänska domstolarna ogillade hans talan utan att yttra sig över invändningen om författningsstridighet.

Europadomstolen konstaterade att invändningen om dekretens laglighet hade varit av avgörande betydelse och att det hade krävts ett klart ställningstagande från domstolarnas sida i denna fråga. Emeller-

tid framgick det inte av deras avgöranden om de hade försummat att pröva Vasilescus invändning eller om de hade funnit den ogrundad och i så fall av vilken anledning. Europadomstolen konkluderade att Vasilescu under dessa omständigheter inte hade fått en rättvis rättegång och att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

60. Korchuganova mot Ryssland (dom 8.6.2006)

Frågor om lagligheten av häktning och häktningstidens längd (artiklarna 5:1 och 5:3 i konventionen)

Efter att ha varit häktad i över fem år dömdes Svetlana Korchuganova för mord. Europadomstolen fann att Svetlana under en del av tiden hade varit häktad enbart på grund av att hon var åtalad inför domstol och att det under en annan period inte hade visats föreligga någon grund för häktningen. Artikel 5:1 i konventionen hade därför kränkts.

När det gällde den långa häktningstiden fann Europadomstolen att de ryska domstolarna inte vid någon tidpunkt hade prövat om häktningstiden blivit oskäligt lång. De hade enbart grundat sina beslut om häktning på att brottet var grovt. Detta var inte tillräckligt för att motivera en häktning under så lång tid som i detta fall. Konklusionen på denna punkt blev därför att artikel 5:3 i konventionen hade kränkts.

61. Lykourazos mot Grekland (dom 15.6.2006)

Fråga om valbarhet (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Lykourazos valdes 2000 till ledamot av grekiska parlamentet. Påföljande år infördes i den grekiska konstitutionen en bestämmelse om att utövande av all yrkesverksamhet var oförenligt med ledamotskap i parlamentet. Med tillämpning av denna bestämmelse förklarade en domstol att Lykourazos, som var advokat, hade förverkat sin rätt att vara ledamot av parlamentet.

Europadomstolen konstaterade att det i europeiska stater är ovanligt att parlamentsledamöter inte får utöva yrkesverksamhet. Lykourazos hade valts till parlamentet i enlighet med då gällande regler och vid en tidpunkt då ingen hade kunnat föreställa sig att hans ledamotskap skulle komma att ifrågasättas under mandatperioden på grund av att han också var verksam som advokat. Genom domstolens beslut att förklara honom obehörig som parlamentsledamot hade hans väljare berövats sin representant i parlamentet. Grekiska regeringen hade inte påvisat något angeläget behov av att tillämpa den nya bestämmelsen i konstitutionen retroaktivt. Slutsatsen blev att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

62. Kornakovs mot Lettland (dom 15.6.2006), Moisejevs mot Lettland (dom 15.6.2006)

Frågor om förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Kornakovs och Moisejevs var häktade under lång tid. De förvägrades vid flera tillfällen att ta emot besök av familjemedlemmar. När Kornakovs mor första gången begärde att få besöka sonen, hade han varit mer än tre år i fängelse, och hon fick trots detta avslag på sin begäran. Sedan Moisejevs flickvän senast hade besökt Moisejevs, hade det gått mer än två år, men hon fick ändå avslag på sin begäran om tillstånd att besöka honom. En begäran från Moisejevs föräldrar att få besöka sonen avslogs trots att de inte hade sett honom under nästan sex år. Europadomstolen fann att familjebesök under sådana förhållanden inte hade bort vägras annat än om det fanns extraordinära skäl och att några sådana skäl inte hade åberopats. Artikel 8 i konventionen hade alltså kränkts.

Europadomstolen fann vidare att Moisejevs under de dagar då förhandling hållits vid domstol hade fått så litet att äta att han varit utsvulten och att detta hade ökat den psykologiska spänning som orsakades av rättegången. Konklusionen blev att han hade utsatts för förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

63. Shevanova mot Lettland (dom 15.6.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Nina Shevanova, som var rysk medborgare, kom till Lettland 1970 då hon var 22 år gammal, och hon bodde därefter i landet. Hon var under en tid gift med en lettisk medborgare och hade med honom en son. Hon hade tidigare ett sovjetiskt pass. I samband med att hon tog arbete för ett lettiskt företag i Kaukasus registrerades hon som bosatt i Ryssland och tillerkändes ryskt medborgarskap. Med anledning härav ströks hon ur registret över personer bosatta i Lettland, och de lettiska myndigheterna beslöt att utvisa henne för en tid av fem år. Utvisningsbeslutet blev dock inte verkställt.

Europadomstolen konstaterade att Nina inte längre löpte någon reell risk för att utvisas från Lettland men att hon under lång tid hade levt i ovisshet om huruvida hon skulle få stanna i landet. Hon hade härigenom i strid med artikel 8 i konventionen utsatts för ett oproportionerligt ingrepp i rätten enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv.

64. Zlinsat, spol. s.r.o. mot Bulgarien (dom 15.6.2006)

Frågor om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandebolaget köpte ett hotell från staden Sofia inom ramen för ett privatiseringsprojekt. Emellertid beslöt åklagarmyndigheten att suspendera verkställigheten av kontraktet på grund av att det var olagligt

och inte hade ingåtts enligt de regler som gällde för privatisering. Staden överklagade utan framgång beslutet till en högre åklagarmyndighet. Med polisens hjälp vräktes klagandebolaget från hotellet, varefter åklagarmyndigheten väckte talan mot staden och klagandebolaget för att få kontraktet upphävt, men detta yrkande avslogs av domstol.

Klagandebolaget vände sig å sin sida till domstol med en begäran om fastställelse av att åklagarmyndigheten hade överskridit sina befogenheter och att dess beslut om suspendering av kontraktet och vräkning från hotellokalerna var ogiltigt, men domstolen fann sig inte vara behörig att pröva lagligheten av åklagarmyndighetens handlande.

Europadomstolen konstaterade att åklagarmyndigheten inte var en domstol och att klagandebolaget i strid med artikel 6:1 i konventionen inte hade haft möjlighet att få domstol att överpröva åklagarmyndighetens beslut avseende kontraktet. Åklagarmyndigheten hade dessutom haft så vittgående befogenheter att ingripa i förhållanden rörande privatisering av egendom att det var omöjligt att förutse vilka åtgärder den kunde komma att vidta. Det fanns inte heller någon oberoende kontroll av åklagarmyndighetens handlande och ingen rättspraxis som klargjorde hur lagreglerna skulle tillämpas. När det gällde klagandebolaget hade åklagarmyndighetens åtgärder haft så allvarliga konsekvenser för egendomsskyddet att även artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

65. Lacárce! Menéndez mot Spanien (dom 15.6.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Isabel Lacárce! Menéndez ägde en våning och ålades på begäran av andra ägare av våningar i samma hus att betala ett mindre penningbelopp som sin andel av de gemensamma underhållskostnaderna. Eftersom beloppet inte betalades, utmättes och såldes hennes våning.

Isabel hade på grund av psykisk sjukdom inte kunnat delta i det rättsliga förfarandet rörande våningen. Kort därefter fann en domstol att hon kunde antas sakna rättshandlingsförmåga och beslöt att hon skulle tas in på en psykiatrisk anstalt. Några år senare förklarades hon definitivt sakna rättshandlingsförmåga, varvid en av hennes systrar förordnades till förmyndare. Systemen försökte utan framgång få de förfaranden som lett till att Isabels våning sålts ogiltigförklarade. Hennes talan avisades med motiveringen att det inte förrän senare hade funnits ett slutligt beslut om att Isabel saknade rättshandlingsförmåga och att ett sådant beslut inte hade retroaktiv verkan.

Europadomstolen konstaterade att Isabel hade berövats rätten till effektiv domstolsprövning i de förfaranden som gällt rätten till hennes våning. Någon rättelse i efterhand hade inte heller kunnat erhållas. Den spanska domstolens argument att beslutet att hon inte var handlingskapabel inte hade retroaktiv verkan var enligt Europadom-

stolens mening alltför formalistiskt med hänsyn till att hon vid den aktuella tidpunkten mot sin vilja hade intagits på en psykiatrisk anstalt. Konklusionen blev att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

66. Hutten-Czapska mot Polen (dom 19.6.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Genom domen omprövade Europadomstolen i en stor kammare ett mål som tidigare avgjorts av domstolen i vanlig sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till referatet i SvJT 2005 s. 394. Målet gällde en fråga om brott mot egendomsskyddet genom att privat egendom som tagits i beslag sedan hyrts ut av de polska myndigheterna för låg hyra utan möjlighet för fastighetsägaren att avsluta hyresförhållandet. Den stora kammaren gjorde i huvudsak samma bedömning som domstolen i sin mindre sammansättning. Europadomstolen framhöll bl.a. att det var staten och inte Maria som ingått hyresavtalet, att polsk lag innefattade avsevärda begränsningar i ägarens rättigheter och att den hyra som betalades inte räckte ens till underhåll av fastigheten. Slutsatsen blev att artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

Europadomstolen ansåg detta mål vara ett pilotfall och framhöll att det finns ett mycket stort antal liknande fall i Polen. På grund härav förklarade Europadomstolen att polska staten var skyldig att införa ett system som på ett rimligt sätt avväger fastighetsägarnas rätt mot allmänna samhällsintressen i enlighet med kraven i artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

67. Zarb Adami mot Malta (dom 20.6.2006)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på arbets-tvång (artikel 4:3 i konventionen)

Zarb Adami stod på en lista över juryledamöter och hade vid flera tillfällen tjänstgjort som juryman, men när han 1997 inkallades till tjänstgöring, hörsammade han inte kallelsen. Han dömdes för detta till böter. Han hävdade att hans tjänstgöringsskyldighet var diskriminerande på grund av att kvinnor till skillnad från män normalt inte ålades tjänstgöringsskyldighet på Malta.

Europadomstolen konstaterade att skyldigheten att tjänstgöra i en jury är en sådan medborgerlig skyldighet som avses i artikel 4:3 d) i konventionen. Europadomstolen fann vidare att den maltesiska lagen i detta hänseende inte gjort någon åtskillnad mellan män och kvinnor men att vid den aktuella tiden endast en liten andel av de personer som fanns upptagna på jurylistorna var kvinnor. Det fanns enligt Europadomstolens mening ingen objektivt godtagbar förklaring till denna åtskillnad som Europadomstolen därför ansåg utgöra diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på tjänstgöringsskyldigheten.

68. Babylonová mot Slovakien (dom 20.6.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och hem (artikel 8 i konventionen)

Katarina Babylonová och hennes make köpte ett hus, men eftersom den tidigare ägaren efter försäljningen blev bostadslös, kunde registreringen av hans bosättning på den tidigare adressen enligt gällande bestämmelser inte ändras. Detta medförde olägenheter för Katarina såtillvida som officiell post till den tidigare ägaren skickades till hennes adress. Vid ett tillfälle kom också polisen dit för att leta efter honom, och hon måste i olika sammanhang förklara situationen i samband med angelägenheter som gällde huset.

Europadomstolen fann att det var fråga om ett ingrepp i Katarinas rätt till respekt för sitt privatliv och sitt hem och att detta ingrepp grundade sig direkt på de lagbestämmelser som inte möjliggjorde omregistrering av en persons bosättning förrän han permanent skaffat sig en annan bostad. Slutsatsen blev att Katarinas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och hem hade kränkts.

69. Örs m.fl. mot Turkiet (dom 20.6.2006)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till försvarare (artikel 6:3 c) i konventionen)

De sju klagandena arresterades på grund av misstanke att de hade arbetat för en illegal organisation. De avgav bekännelser men hävdade sedan att de erkänt under tortyr. Detta styrktes av att de hade fysiska skador, och åtal väcktes mot poliser för misshandel. Trots detta befanns klagandena skyldiga på grund av de uppgifter de lämnat och utan att de hade haft tillgång till en försvarare. Europadomstolen fann förfarandet strida mot artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen.

70. D m.fl. mot Turkiet (dom 22.6.2006)

Fråga om omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen)

Klagande var tre iranska medborgare, nämligen A.D., hans hustru P.S. och deras dotter. A.D. och P.S. gifte sig i Iran i strid med shiamuslimsk lag, och deras äktenskap ogiltigförklarades av en islamsk domstol. A.D. och P.S. dömdes därefter för otukt till spöstraff. Detta straff verkställdes på A.D., men verkställigheten uppsköts beträffande P.S., först därför att hon var gravid och efter dotterns födelse på grund av hennes svaga hälsa. Sedan det till sist beslutats att straffet skulle verkställas, flydde klagandena till Turkiet, där de ansökte om asyl. De erhöll temporära uppehållstillstånd men fick besked om att tillstånden inte skulle förlängas. De överklagade detta beslut, och vid tidpunkten för Europadomstolens dom hade något slutligt beslut om deras utvisning inte fattats.

Europadomstolen fann att spöstraffet är ett omänskligt straff och att utvisning av P.S. till Iran därför skulle strida mot hennes rätt och även mot de två andra klagandenas rätt enligt artikel 3 i konventionen.

71. Kaftailova mot Lettland (dom 22.6.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Natella Kaftailova är av georgiskt ursprung. Hon var sovjetisk medborgare fram till 1991 och har därefter inte haft något medborgarskap. Hon bodde tidigare i Ryssland och gifte sig med en sovjetisk stats-tjänsteman. Makarna fick en dotter 1984 och bosatte sig då i Lettland. De skilde sig 1990. I januari 1995 beslöt lettiska inrikesministeriet att Natella och hennes dotter skulle utvisas ur Lettland, eftersom hon inte hade varit officiellt registrerad i Lettland den 1 januari 1992, vilket var ett nyckeldatum enligt utlänningslagen, och hon inte heller inom viss tid därefter hade ansökt om uppehållstillstånd. Natella överklagade utan framgång, men medan målet var anhängigt vid Europadomstolen, erbjöds Natella i januari 2005 permanent uppehållstillstånd om hon gav in erforderliga handlingar.

Europadomstolen konstaterade att Natella hade bott i Lettland i 22 år och att hon inte syntes ha varit berättigad att erhålla ryskt eller georgiskt medborgarskap. Hon hade starka personliga och sociala band i Lettland och var integrerad i det lettiska samhället. Under sådana förhållanden måste det krävas starka skäl för att hon skulle utvisas, och några sådana skäl hade inte påvisats. Hon hade under många år fått leva i ovisshet om huruvida hon skulle utvisas eller inte. Europadomstolen konkluderade att ingreppet i hennes rätt till respekt för privatliv och familjeliv härigenom hade varit oproportionerligt och att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

72. Bianchi mot Schweiz (dom 22.6.2006)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Bianchi och E.H. var gifta och hade en son, född 1999. Efter makarnas separation 2002 gav en italiensk domstol vårdnaden om sonen till Bianchi. E.H. avvek emellertid två gånger, senast i december 2003, med sonen till Schweiz.

Bianchi väckte talan vid schweizisk domstol för att återfå sonen. I januari 2004 beslöt en schweizisk distriktsdomstol att sonen skulle vara kvar i Schweiz tills målet var avgjort. I mars 2004 bötfälldes E.H. för att olagligt ha bortfört sonen. I april 2004 tillerkände domstolen Bianchi viss umgängesrätt. I maj 2004 avslog domstolen Bianchis begäran att sonen skulle återföras till Italien med motiveringen att sonen inte önskade återvända till Italien och hade starkare band med E.H. än med Bianchi. Beslutet ändrades i juli 2004 av en kantondomstol, som beslöt att sonen skulle återlämnas senast den 31 juli 2004, om nödvändigt med polisens hjälp. I augusti 2004 inställde sig modern på en polisstation för förhör men vägrade att upplysa var sonen befann sig. Efter förhör lämnade hon polisstationen och försvann sedan på nytt med sonen. När Europadomstolen meddelade sin dom, var det alltså okänt var hon befann sig.

Europadomstolen ifrågasatte om det varit riktigt av distriktsdomstolen att besluta att sonen temporärt skulle vara kvar i Schweiz och uttalade också kritik mot att domstolen inte förrän långt senare hade fattat beslut om Bianchis umgängesrätt. Det kunde också ifrågasättas om distriktsdomstolen handlat tillräckligt skyndsamt när den dröjt fyra månader med att slutligen avgöra målet. Det var också tveksamt om det slutliga avgörandet grundats på tillförlitligt underlag. I vart fall hade sonens motvilja mot att återvända till Italien i stor utsträckning berott på att de schweiziska myndigheterna inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att förebygga en försämring av sonens relationer med Bianchi. Slutligen var det egendomligt att E.H., när hon inställde sig för förhör, hade tillåtits lämna polisstationen fastän hon inte hade överlämnat sonen och trots att hon redan hade straffats för att ha bortfört sonen olagligt. Sammantaget blev slutsatsen att Bianchis rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv hade kränkts.

73. Kazakova mot Bulgarien (dom 22.6.2006)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Penka Kazakova, som var misstänkt för stöld, fördes till en polisstation där hon efter konfrontation med målsäganden sattes fast med handfängsel vid ett värmeelement. I denna belägenhet kvarblev hon under någon timme, varefter hennes man och dotter kom till polisstationen och hon frigavs. Europadomstolen uttalade att användning av handfängsel normalt inte strider mot artikel 3 i konventionen under förutsättning att åtgärden vidtas i samband med ett lagligt frihetsberövande och inte innebär att större våld används eller att den arresterade utsätts för större allmän uppmärksamhet än som kan anses rimligt. I förevarande fall fann Europadomstolen med tillämpning av denna princip att artikel 3 inte hade kränkts.

74. Metelitsa mot Ryssland (dom 22.6.2006)

Frågor om rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till försvarare (artikel 6:3 c) i konventionen)

Metelitsa dömdes för grov misshandel till fängelse. Han överklagade domen och begärde att hans försvarare skulle få vara närvarande vid förhandlingen inför appellationsdomstolen. Förhandlingen hölls emellertid utan att Metelitsa eller hans försvarare var närvarande.

Europadomstolen fann att appellationsdomstolen inte hade bort ta ställning till överklagandet utan att höra Metelitsa eller åtminstone hans försvarare, så mycket mer som åklagaren hade varit närvarande vid domstolen. Dessutom hade Metelitsa begärt att försvararen skulle få närvara. Det förelåg därför brott mot artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen.

75. Diaz Ochoa mot Spanien (dom 22.6.2006)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Diaz Ochoa arbetade tidigare i bolaget Plasti-Rec, i vilket han också var delägare. En annan person, som också hade arbetat i bolaget, väckte talan om pensionsförmåner mot "Diaz Ochoa-bolaget" som uppgavs verka under namnet Plasti-Rec. Som adress uppgav han bolagets adress, och han upplyste att delgivning skulle ske med Diaz Ochoa. Eftersom Diaz Ochoa inte befann sig på denna adress, återsändes delgivningshandlingarna med anteckning att han inte påträffats på den angivna adressen. Trots detta meddelades i juli 1992 en dom i vilken Diaz Ochoa, Plasti-Rec, ålades betalningsskyldighet. Domen publicerades i en officiell publikation, varefter verkställighet av domen begärdes mot Diaz Ochoa.

När Diaz Ochoa i oktober 1998 fick kännedom om det förfarande som ägt rum, begärde han att domen skulle upphävas på grund av att han inte hade underrättats om rättegången. Hans begäran avisades med motiveringen att han inte hade iakttagit en tidsfrist om fem år från domens publicering som gällde för ansökningar av detta slag.

Europadomstolen konstaterade att Diaz Ochoa inte haft anledning misstänka att det pågick en rättegång mot honom, eftersom han inte delgetts handlingarna i målet trots att hans hemadress varit känd. Med hänsyn härtill och till att det hade varit för sent att angripa domen när Diaz Ochoa väl fått kännedom om den, fann Europadomstolen att Diaz Ochoa i strid med artikel 6:1 i konventionen hade berövat sin rätt till domstolsprövning.

76. Avci m.fl. mot Turkiet (dom 27.6.2006)

Fråga om omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen)

Klagande var fyra män som under avtjänande av fängelsestraff påbörjat en hungerstrejk och som i svårt medtaget tillstånd förts till sjukhus. På sjukhusets intensivvårdsavdelning hade var och en av dem kedjats fast vid sänggaveln med en meterlång kedja.

Europadomstolen fann utredningen visa att de fyra männen varit i coma eller nära döden och att det därför inte funnits någon flyktfara, särskilt som det också fanns övervakning av gendarmer. Under sådana förhållanden hade den vidtagna säkerhetsåtgärden varit oproportionerlig, och den utgjorde enligt Europadomstolens mening omänsklig behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

77. Byrzykowski mot Polen (dom 27.6.2006)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Byrzykowskis hustru avled på ett sjukhus i samband med barnsbröd i juli 1999. Deras son räddades till livet men föddes med allvarliga handikapp. På begäran av Byrzykowski igångsattes dels en brottsutredning, dels ett disciplinärt förfarande, vilka båda alltjämt pågick när Europadomstolen dömde i målet. Byrzykowski framförde dessut-

om skadeståndskrav mot sjukhuset, men skadeståndsfrågan förklarades vilande i avvaktan på att disciplinförfarandet skulle slutföras.

Europadomstolen framhöll betydelsen av att frågor om dödsfall på sjukhus handläggs snabbt och fann att den tidsutdräkt om nästan sju år som förekommit i detta fall var oförenlig med artikel 2 i konventionen.

78. Mazelie mot Frankrike (dom 27.6.2006)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Mazelie ägde en fastighet omgiven av en vall som höll på att falla samman och riskerade att skada lägre liggande fastigheter. Kommunen förelade därför Mazelie i november 1969 att förstärka vallen. Mazelie invände att han inte var ägare till vallen. Medan processen om detta pågick, utförde kommunen förstärkningsarbeten och krävde Mazelie på kostnaden. För att kunna betala var Mazelie tvungen att skuldsätta sig, och han kom i stora ekonomiska svårigheter. I maj 2000 fann en fransk domstol att vallen tillhörde staten och inte Mazelie.

Europadomstolen noterade att det hade tagit 30 år för domstol att komma fram till att staten var ägare till vallen och fann att det varit fråga om allvarlig försumlighet från myndigheternas sida, vilken fått allvarliga konsekvenser för Mazelie. Ingreppet i Mazelies rätt hade grundats på en felbedömning av rättsläget för vilken myndigheterna var ansvariga. Ingreppet hade därmed saknat tillräcklig laglig grund och stred mot egendomsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

79. Tabor mot Polen (dom 27.6.2006)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

I ett mål om olagligt avskedande överklagade Tabor en dom till regiondomstolen och begärde också rättshjälp. Regiondomstolen avslöt hans ansökan om rättshjälp utan motivering och avslöt samtidigt hans överklagande på grund av att det inte presenterats av en advokat, vilket var ett villkor enligt lag.

Europadomstolen fann att beslutet att utan motivering avslå Tabors begäran om rättshjälp inte uppfyllde kraven i artikel 6:1 i konventionen. Dessutom hade beslutet meddelats en månad efter det att fristen för överklagande utlöp, vilket gjorde det omöjligt för Tabor att, sedan han vägrats rättshjälp, finna en advokat som kunde biträda honom vid överklagandet. Även i detta hänseende hade artikel 6:1 kränkts.

80. Çetinkaya mot Turkiet (dom 27.6.2006)

Fråga om mötesfrihet (artikel 11 i konventionen)

I egenskap av direktör för en förening till skydd för mänskliga rättigheter deltog Çetinkaya i en presskonferens. Vid sammankomsten antogs en deklARATION med kritik mot de turkiska myndigheterna för

deras ovilja att utreda och bestraffa övergrepp vid en uppmärksam-
mad händelse några år tidigare. På grundval av en polisrapport om
sammankomsten dömdes Çetinkaya senare för att han hade deltagit i
ett olagligt offentligt möte.

Europadomstolen framhöll att Çetinkaya hade dömts enbart för att
han varit närvarande vid sammankomsten och inte för att han varit
våldsam eller uttalat stöd för terroristisk verksamhet. Den lagliga
grunden för ingripandet var mycket allmänna bestämmelser som gav
myndigheterna stor frihet att avgöra om en sammankomst skulle tillå-
tas eller inte. Det ingripande som skett var inte förenligt med demo-
kratiska principer och stred mot artikel 11 i konventionen.

81. Zeman mot Österrike (dom 29.6.2006)

*Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till
egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)*

Zeman uppbar efter sin hustrus död en efterlevandepension. Genom
en lagändring 1995 ändrades reglerna för sådana pensioner. Till
följd av de nya reglerna fick Zeman rätt till endast 40 procent av hustrus
ålderspension, medan en änka i motsvarande situation skulle ha
fått 60 procent av sin avlidne mans ålderspension. Europadomstolen
fann att denna skillnad mellan män och kvinnor inte hade en objek-
tiv och rimlig grund och att det därför var fråga om diskriminering i
strid med artikel 14 i konventionen med avseende på Zemans rätt till
egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

82. Jujescu mot Rumänien (dom 29.6.2006), Toganel och Gradinaru mot Rumänien (dom 29.6.2006)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandenas föräldrar hade ägt fastigheter som nationaliserats 1950.
Efter talan av klagandena beslöt rumänska domstolar att egendomen
skulle restitueras till klagandena. Emellertid hade staten dessförin-
nan sålt vissa lägenheter i husen till hyresgäster som bodde i lägen-
heterna och som varit i god tro vid köpen. Dessa lägenheter kunde
därför inte återlämnas till klagandena. Enligt rumänsk lag hade kla-
gandena i en sådan situation rätt till ekonomisk ersättning från sta-
ten, men den ersättning som de i realiteten kunde erhålla var av tvi-
velaktigt värde. Under sådana förhållanden fann Europadomstolen
att deras rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventio-
nen till respekt för sin egendom hade kränkts.

83. Panteleyenکو mot Ukraina (dom 29.6.2006)

*Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och rätt att an-
ses oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)*

Panteleyenکو åtalades för maktmissbruk och förfalskning. Vid hus-
rannsakan på hans kontor beslagtogs ett antal föremål. Den ukrainska
domstolen konstaterade därefter att det i aktmaterialet fanns tillräck-

lig bevisning mot Panteleyenکو men att det med hänsyn till att brottet var av mindre allvarlig art var opraktiskt att fullfölja åtalet. Målet lades därför ner utan vidare prövning.

Panteleyenکو väckte därefter talan om ärekränkning mot en institution som skulle ha förtalat honom och också ifrågasatt hans psykiska hälsa. Domstolen inhämtade ett intyg från en psykiatrisk anstalt om hans mentala status. Detta intyg lästes upp av en domare under rättegången men åberopades inte i domen som innebar att Panteleyenکوس talan var ogrundad.

Under hänvisning till att en ukrainsk domstol bedömt husrannsakingen som olaglig fann Europadomstolen att den också stred mot Panteleyenکوس rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv. Vidare hade en ukrainsk domstol funnit inhämtandet av psykiatriska data om Panteleyenکو vara olagligt, och denna information hade dessutom inte varit sådan att den varit relevant för prövningen i ärekränkningensmålet. Även i detta hänseende förelåg det alltså ett brott mot artikel 8.

Europadomstolen fann vidare att åtalet mot Panteleyenکو hade lagts ner med en motivering som klart angav att den ukrainska domstolen ansåg honom skyldig till brott. Härigenom hade hans rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att anses oskyldig till brott kränkts.